

Perhesurma

Taustatekijöiden ja motiivien sukupuolittuneisuus

Suvi-Tuulia Blumén
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän avoin yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Jyväskylän avoin yliopisto
Tekijä Suvi-Tuulia Blumén	
Työn nimi Perhesurma – taustatekijöiden ja motiivien sukupuolittuneisuus	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 39+4 (liitteet)
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia perhesurman taustalla näyttäytyviä taustatekijöitä ja motiiveja sekä näiden mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä aikaisemmasta aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta nousee esiin, kun taustatekijöitä ja motiiveja tarkastellaan tekijän sukupuolen näkökulmasta käsin. Perhesurmalle käsitteenä ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää ja määritelmä vaihtelee tutkimuksissa ja kirjallisuudessa. Tässä tutkimuksessa perhesurmalla tarkoitetaan perheen sisällä tapahtunutta surmaa, jossa uhrina on lapsi/lapset ja mahdollisesti puoliso ja, johon mahdollisesti liittyy myös tekijän itsemurha.</p> <p>Tutkielman teoreettinen viitekehys paikantuu vanhemmuuden ja sukupuolen kontekstiin, joiden teoreettinen hahmottaminen nousi oleelliseen asemaan tutkielman keskittyessä tarkastelemaan perhesurmaan liittyviä taustatekijöitä ja motiiveja tekijävanhempien eri sukupuolten näkökulmista käsin. Tutkielman teoreettinen osuus rakentuu teoreettisen viitekehäyksen lisäksi tutkimuksen lähtökohtia taustoittavista ja sen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja aiempaan tutkimustietoon liittyvistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä perhesurmaan käsittelevistä teoriaosuuksista.</p> <p>Tutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto muodostuu kymmenestä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista, jotka analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Perhesurmiin liittyvän aikaisemman tutkimuksen vähäisyyden vuoksi tutkimusaineisto on hyvin kansainvälinen ja suomalainen perhesurmiin liittyvä tutkimus on aineistossa edustettuna vain kahden tutkimuksen osalta. Aineistosta on kuitenkin pyritty rakentamaan mahdollisimman monipuolinen tulosten yleistettävyyden arvioimiseksi.</p> <p>Katsauksen perusteella eri sukupuolta edustavien perhesurman tekijöiden, äitien ja isien, surmateon taustalla vaikuttaviksi tekijöiksi nousivat alhainen sosioekonominen tausta, tekijän oma traumaattinen lapsuuden historia ja vahingollinen suhde omaan samaa sukupuolta olevaan vanhempaan, psyykkiset sairaudet ja päihteet sekä erilaiset perhe-elämän ongelmat, kuten aikaisempi perhe- ja lähisuhdeväkivalta, parisuhteen ongelmat, ero tai sen uhka ja lapsen huoltajuuteen liittyvät ongelmat sekä stressi ja tuen ja resurssien puute. Pelkästään äitien surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä esiin nousi vaikea raskaus ja synnytykseen liittyvät komplikaatiot, jotka häiritsivät äidiksi tulon psyykkistä prosessia. Surmateon taustalla olevia motiiveja tunnistettiin katsauksessa yhteensä 21. Kumpaa-kin sukupuolta edustavien surmatekijöinä toimineiden vanhempien osalta yleisimmäksi motiiviksi nousivat altruistiset motiivit. Perhesurman taustatekijöiden ja motiivien tarkastelu surmantekijän sukupuolen näkökulmasta käsin nosti esiin, kuinka yhtäläisyyksien ohella niin surman taustatekijöissä kuin motiiveissa oli löydettävissä sukupuolittuneita eroja.</p>	
Asiasanat Perhesurma, perheväkivalta, lähisuhdeväkivalta, vanhemmuus, sukupuoli	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Katsaus aineiston sisään ottamisen ja poissulkemisen kriteereihin	17
------------	--	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	PERHESURMA PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN MUOTONA	4
	2.1 Perhe- ja lähisuhteissa esiintyvä väkivalta.....	4
	2.2 Perhesurma perhe- ja lähisuhdeväkivallan muotona.....	6
3	SUKUPUOLITTUNUT VANHEMMUUS.....	8
	3.1 Vanhemmuus ja sen sukupuolittuneisuus.....	8
	3.2 Äitiys ja naiseus.....	10
	3.3 Isyys ja miehisuus	12
4	TUTKIMUSASETELMA	15
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	15
	4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	16
	4.3 Tutkimusaineisto ja aineiston analyysi.....	16
	4.4 Tutkimuksen eettisyys	19
5	PERHESURMA SUKUPUOLITTUNEENA VÄKIVALTANA TAUSTATEKIJÖIDEN JA MOTIIVIEN NÄKÖKULMASTA.....	20
	5.1 Äitien ja isien surmateon taustatekijät ja niiden sukupuolittuneisuus 20	
	5.1.1 Sosioekonominen tausta, oma lapsuus ja suhde samaa sukupuolta olevaan vanhempaan	20
	5.1.2. Psykkiset sairaudet ja päihteet	23
	5.1.3 Perhe-elämään liittyvät ongelmat	25
	5.1.4 Raskauteen ja synnytykseen liittyvät tekijät äitien surmateon taustalla vaikuttavina tekijöinä.....	26
	5.2 Äitien ja isien surmateon motiivit ja niiden sukupuolittuneisuus.....	27
6	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	34

LIITTEET

1 JOHDANTO

Suomessa tapahtuneissa perhesurmissa menehtyi vuosien 2010-2018 aikana yhteensä 289 uhria. Vuosina 2010-2019 surmattiin 44 alle 15-vuotiasta lasta. Näistä 24:ssä tapauksessa surmaajana oli lapsen biologinen äiti ja 17:ssä tapauksessa lapsen biologinen isä. Kolmessa tapauksessa surmaajana oli muu perhepiiriin kuuluva henkilö. (Lehti 2020, 27, 59.) Perhesurmia tutkineet Anna Nikupeteri ja Merja Laitinen (2022) nostavat esiin, kuinka yksittäisiä perhesurmia tapahtuu Suomessa vuosittain. Alkavana vuonna yhteiskuntamme pysähtyi surullisena ja järkyttyneenä seuraamaan viime vuoden kesäkuussa Joensuussa tapahtuneen 4-vuotiaan lapsen väkivaltaiseen kuolemaan liittyvää oikeudenkäyntiä, jossa syytettyinä olivat lapsen isäpuoli ja biologinen äiti. Kyseinen tragedia on nostanut muiden Suomessa tapahtuneiden perhesurmien tavoin esiin tarpeen keskustella perhesurmista ja niiden ennaltaehkäisystä.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan julmimpana ja lopullisimpana ilmenemismuotona näyttäytyvä perhesurma on Suomessa harvinainen, mutta epäsäännöllisen säännöllisesti esiin nouseva traaginen ilmiö, joka tapahtuessaan järkyttää syvästi niin uhrien läheisiä kuin koko yhteiskuntaa jättäen surun ja järkytyksen lisäksi jälkeensä paljon kysymyksiä. Mikä sai vanhemman tai vanhemman roolissa olevan aikuisen surmaamaan oman lapsensa ja mahdollisesti koko perheen? Miten näin pääsi käymään? Olisiko tämä kaikki ollut estettävissä? Lapsen ja lasten tai kokonaisen perheen kuolemaa voidaan jo itsessään pitää tragediana, jota on vaikea hyväksyä ja ymmärtää. Kun tämä tapahtuu olosuhteissa, joissa kuolema on seurausta vanhemman surmateosta, astutaan alueelle, jossa hyväksyntä ja ymmärrys usein loistavat poissaolollaan. Perhesurmien ennaltaehkäisyn kannalta ilmiöön liittyvä ymmärrys nousee kuitenkin

keskeiseen asemaan. Jotta tätä harvinaista, mutta tapahtuessaan ihmishenkiä vaativaa, erittäin traagista ja laaja-alaista kärsimystä aiheuttavaa ilmiötä voitaisiin ehkäistä, on oltava ymmärrystä siitä, mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka ajavat vanhemman pimeyteen ja saavat hänet päättämään ratkaisuun, josta ei ole paluuta.

Vaikka tätä äärimmäistä perhe- ja lähisuhdeväkivallan muotoa on nähty läpi historian, on perhesurmia tutkittu kansainvälisesti katsottuna yllättävän vähän (Liem & Reichelman 2014, 45). Marianne Ellilä, Eija Paavilainen ja Anna Liisa Aho (2023, 48) nostavat oman tutkimuksensa yhteydessä esiin, kuinka perhesurmiin liittyvä aikaisempi tutkimus on myös Suomen tasolla vähäistä, vaikka tutkimuksen kautta perhesurmista saatava tieto voidaan nähdä yhteiskunnallisesti tärkeänä. Yleisesti vähäisenä näyttäytyvän aiheeseen liittyvän tutkimuksen lisäksi perhesurmista on tehty vain vähän tutkimuksia sosiaalitieteistä käsin. Tutkimuskentällä perhesurma näyttää poikkitieteellisenä aiheena, jonka tutkimuksista suurin osa sijoittuu lääke- ja oikeustieteiden alle. Koska perhesurma ilmiönä koskettaa myös sosiaalityön kenttää ja, koska aikaisempien tutkimusten valossa sosiaalityöllä on oma roolinsa perhesurmien ennaltaehkäisyssä, kaivataan tutkimuskentälle lisää aiheeseen liittyvää tutkimusta, jossa ilmiötä tarkastellaan sosiaalitieteiden lähtökohdista käsin. Sosiaalitieteisiin kytkeytyvä tutkimus mahdollistaa perhesurmiin ja niiden ennaltaehkäisyyn liittyvän tiedon ja ilmiön ymmärtämisen lisäämisen sosiaalityön kentällä. Eri näkökulmista tehdyt tutkimukset taas mahdollistavat kattavamman ja monipuolisemman kuvan perhesurmasta ilmiönä.

Tässä kirjallisuuskatsauksena toteutettavassa kandidaatintutkielmassa perhedyn suomalaisen ja kansainvälisen tutkimuksen valossa perhesurman taustatekijöihin ja motiiveihin surman tekijöiden näkökulmasta. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, millaisia perhesurman taustalla näyttäytyviä taustatekijöitä ja motiiveja sekä näiden mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä aikaisemmasta aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta nousee esiin, kun taustatekijöitä ja motiiveja tarkastellaan tekijän sukupuolen näkökulmasta käsin. Tutkielmani tavoitteena on lisätä ymmärrystä perhesurmasta ilmiönä ja tuottaa tietoa, joka mahdollistaa perhesurmiin liittyvän ennaltaehkäisytyön kehittämistä ja kohdentamista niin monialaisesti eri viranomaisten tahoilla kuin erityisesti sosiaalityön kentällä. Tavoitteena on myös lisätä ilmiöön liittyvää keskustelua, joka

nousee tämän kaltaisen harvinaisen ja tabuluontoisen ilmiön kohdalla hyvin olennaiseen asemaan ilmiöön liittyvän ymmärryksen lisäämisen ja näin ennaltaehkäisykeinojen kehittämisen sekä ennaltaehkäisykohtien tunnistamisen kannalta.

Laadullinen kandidaatintutkielmani etenee teoreettisen osuuden muodostavista aiheita taustoittavista ja sen aiempaan tutkimukseen kytkevistä sekä itse teoreettisen viitekehyksen muodostavista luvuista, tutkimuksen metodilukuun, tutkielman tulosten avaamiseen ja lopulta pohdinta-lukuun. Luvussa kaksi taustoitan tutkielmani aiheita ja kytken sen osaksi yhteiskunnallista keskustelua ja aiempaan tutkimusta pyrsähtymällä tarkastelemaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ja perhesurmaa perhe- ja lähisuhdeväkivallan muotona. Luvussa kolme avaam tutkielmani varsinaisen teoreettisen viitekehyksen, joka paikantuu vanhemmuuden ja siihen liittyvän sukupuolittuneisuuden, äitiyden ja naiseuden sekä isyyden ja miehyyden konteksteihin. Teoreettisen osuuden jälkeen, luvussa neljä, avaam tutkielmani tutkimusasetelmaa metodologisista valinnoista eettisyyteen ja esittelen tutkimuskysymykseni sekä vertaisarvioituista tutkimusartikkeleista koostuvan tutkimusaineistoni. Luvussa viisi puolestaan avaam tutkimukseni tulokset. Tutkielmani lopussa olevassa pohdinta-luvussa pyrin tiivistämään ja analysoimaan tutkielmani tuloksia ja kiinnittämään ne osaksi sosiaalityön kentällä tehtävää työtä.

2 PERHESURMA PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN MUOTONA

Tässä luvussa avaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä niiden äärimmäisenä muotona näyttäytyvää perhesurmaa käsitteinä. Luvun tarkoituksena on taustoittaa tutkielmani lähtökohtia ja paikantaa sen merkitystä suhteessa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja aiempaan tutkimustietoon.

2.1 Perhe- ja lähisuhteissa esiintyvä väkivalta

Perheen sisällä eri ihmissuhteissa esiintyvää väkivaltaa on kuvattu monin eri käsittein. On puhuttu perheväkivallasta, lähisuhdeväkivallasta, perheen sisäisestä väkivallasta, kotiväkivallasta, parisuhdeväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta. (Ruohonen 2006, 7-8.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa väkivaltakäsitteiden sanastossa perheväkivalta määritellään lähisuhdeväkivallaksi, joka kohdistuu samaan perheenjäseneseen, mutta joka altistaa myös muut perheeseen kuuluvat väkivalalle ja sen seurauksille. Lähisuhdeväkivalta taas määritellään väkivallaksi, jonka tekijä ja kohde ovat olleet tai ovat edelleen läheisessä suhteessa keskenään. Näin ollen lähisuhdeväkivallan kohteena voi olla tekijän nykyinen tai entinen kumppani, lapsi, lähisukulainen tai muu läheinen henkilö. (Bildjuschkin, Ewalds, Hietamäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020, 7.)

Se millaista toimintaa pidetään kulloinkin väkivaltana, vaihtelee niin ajallisesti, paikallisesti kuin kulttuurisesti (Paavilainen & Pösö 2003a, 3). Tunnustettuna ja tunnistettuna sosiaalisena ongelmana perhe- ja lähisuhdeväkivalta on suhteellisen nuori koko Euroopassa. Lähisuhteissa on esiintynyt väkivaltaa kautta aikojen, mutta se on

aiemmin nähty perheen sisäisenä ja yksityisenä asiana, johon yhteiskunnan ei ole syytä puuttua. (Ruohonen 2006, 7, 9.) Suomessa perheen sisäiseen väkivaltaan havahduttiin 1960-luvulla, jonka myötä yhteiskunnallinen keskustelu, tutkimus ja tukipalveluiden kehittäminen käynnistyivät asteittain samalla, kun luotiin uutta väkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä (Paavilainen ym. 2003a, 3; Ruohonen 2006, 9). Tämän havahdumisen myötä väkivalta on muuttunut perheen sisäisestä yksityisestä asiaksi, johon puuttumisen ja, jonka ennaltaehkäisyn velvoitteet on kirjattu niin eri lakeihin, kuin kansainvälisiin sopimuksiin (esim. Suomen perustuslaki (1999/731, PeL), lastensuojelulaki (2007/417, LsL), lapsen oikeuksien yleissopimus (63/1991, LOS) ja Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999, EIS)). Tästä huolimatta edelleen suuri osa perhe- ja lähisuhdeväkivallasta jää kodin ja perhesuhteiden yksityisyyteen.

Suvi Ronkainen (2017, 23, 26) esittää, kuinka tutkimuskirjallisuudessa väkivaltaa tyypitellään usein väkivallan keinon perusteella, jolloin väkivalta jaetaan fyysiseen, psyykkiseen, seksuaaliseen, hengelliseen ja taloudelliseen väkivaltaan. Tällöin ajatellaan, että kukin näistä väkivallan muodoista omaa omanlaisensa dynamiikan ja erilaisen tavan satuttaa ja aiheuttaa seurauksia väkivallan kohteena olevalle henkilölle. Jokainen näistä väkivallan muodoista perustuu omanlaiselle valtasuhteelle ja resursseille, erityisesti epätasaiselle resurssien jakautumiselle. Eija Paavilainen ja Tarja Pösö (2003b, 17; 2003c, 80) tuovat esiin, kuinka tämän kaltainen luokittelu kuvaa väkivallan laajaa kirjoa, mutta samalla se voi johtaa harhaan ja antaa kuvan, että väkivalta olisi aina yksinkertaisesti tulkittavissa, vaikka tosiasiasa rajanveto väkivallan ja ei-väkivallan välillä on paikoitellen haastavaa etenkin, jos uhrina on lapsi. Tämä vaikeuttaa myös väkivaltaan puuttumista.

Väkivalta kokonaisuudessaan on moniulotteinen ilmiö (Niemi, Kainulainen & Honkatukia 2017, 11.) Hautanen (2017, 127) esittää, kuinka väkivaltainen käyttäytyminen ja uhriutumisen voivat siirtyä mallioppimisen, aggressioiden syntymisen ja syrjäytymisen riskin kautta lapsuudesta aikuisuuteen ja nostaa näin esiin väkivaltaan liittyvän ylisukupolvisuuden. Johanna Niemi, Heini Kainulainen ja Päivi Honkatukia (2017, 11) puolestaan tuovat esiin yhdessä Marita Husson ja Tuija Virkin (2008, 259) kanssa, kuinka väkivaltaan ilmiönä liittyy monin tavoin myös sen sukupuolittuneisuus. Sukupuoli määrittää niin väkivallan tekemistä, kokemista kuin ilmiön

ymmärtämistä (Niemi ym. 2017, 11). Naisten ja miesten tyypillisimmin tekemät ja kokemat väkivallan muodot eroavat toisistaan, samalla kun eroavaisuutta on nähtävissä myös tapahtumien tyypillisissä konteksteissa niiden ollessa tavalla tai toisella sukupuolittuneita (Ronkainen 2017, 20).

2.2 Perhesurma perhe- ja lähisuhdeväkivallan muotona

Perhesurma voidaan nähdä perhe- ja lähisuhdeväkivallan äärimmäisenä ilmenemismuotona. Perhesurmalle käsitteenä ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää ja määritelmä vaihtelee tutkimuksissa ja kirjallisuudessa riippuen uhrien määrästä, surman tekijän ja uhrin välisestä suhteesta sekä siitä, onko surmaa seurannut tekijän itsemurha (Piispa ym. 2012, 6; Liem ym. 2014, 45). Myöskään Suomen laki ei tunnista perhesurmaa käsitteenä, vaan ainoastaan tapon, murhan ja surman. Lapsen surma on kirjattu lakiin, mutta sen on määritelty tarkoittavan synnytyksestä johtuvan uupumuksen tai ahdistuksen vuoksi tehtyä lapsen surmaa (rikoslaki 1889/39, RL).

Englanninkielisessä kirjallisuudessa ja tutkimuksissa perhesurmaa kuvataan usein eri termein. Filicide-termiä käytetään pääasiassa kuvaamaan tekoa, jossa vanhempi surmaa yhden tai useamman alaikäisen lapsensa, kun infanticide-termillä taas viitataan alle 1-vuotiaan lapsen surmaan ja neonaticide-termillä vastasyntyneen lapsen surmaan (Krischer, Stone, Sevecke & Steinmeyer 2007; Debowska, Boduszek & Dhingra 2015). Familicide-, family homicide ja multiple family homicide-termeillä puolestaan kuvataan pääosin tapahtumaa, jossa vanhempi tai lapsi surmaa joko useita perheenjäseniään tai koko perheen (Liem & Koenraadt 2008a; Mailloux 2014; Aho, Remahl & Paavilainen 2017). Näiden termien lisäksi perhesurman yhteydessä saatetaan käyttää myös termejä extended suicide ja multiple-victim homicide (Putkonen, Amon, Almiron, Cederwell, Eronen, Klier, Kjelsberg & Weizmann-Henelius 2009; Liem ym. 2014). Tässä tutkimuksessa perhesurmalla tarkoitetaan perheen sisällä tapahtunutta surmaa, jossa uhrina on lapsi/lapset ja mahdollisesti puoliso ja, johon mahdollisesti liittyy myös tekijän itsemurha.

Perhesurmia on tutkittu niin kansainvälisesti kuin Suomen tasolla verrattain vähän (mt. 2014, 45; Ellilä ym. 2023, 48). Suomen tasolla perhesurma on harvinainen,

mutta kuitenkin vuosittain esiin nouseva tapahtuma. Tilastojen mukaan Suomessa noin neljä alle 15-vuotiasta lasta kuolee vuosittain henkirikoksen uhrina, joissa tekijä on lähes poikkeuksetta lapsen biologinen vanhempi. Osassa tapauksista tekijänä oli vanhemman roolissa oleva äiti- tai isäpuoli. (mt. 2012, 3; Lehti 2020, 27, 59). Vuosien 2010-2018 aikana Suomessa menehtyi yhteensä 289 uhria perhesurman seurauksena (mt. 2020, 58-59). Tutkimusten mukaan perhesurmissa surmantekijänä on lapsen surmatapauksissa yleensä äiti, etenkin mitä nuoremasta lapsesta on kyse (mt. 2012; mt. 2015). Isä taas on surmantekijänä valtaosassa niitä tapauksia, joissa uhreina ovat koko perhe tai lapsen/lasten lisäksi puoliso tai, joissa tekijä surmaa teon jälkeen myös itsensä (Saleva, Putkonen, Kiviruusu & Lönnqvist 2006; mt. 2008a; mt. 2012).

Suomalaisessa tutkimuksessa perhesurmien taustalta on tunnistettu useita erilaisia tekijöitä. Anne Kauppi (2012) nostaa väitöskirjassaan surman taustatekijöiksi surmantekijän päihteiden käytön, mielenterveysongelmat ja väkivaltaisuuden sekä omassa lapsuudessa koetun väkivallan. Sisäasianministeriön julkaisussa perhesurmien taustalta löytyneiksi yhteisiksi tekijöiksi nimetään parisuhteen ongelmat, erotilanteeseen liittyvä kriisi ja vanhemman mielenterveys- ja päihdeongelmat (mt. 2012). Ellilän, Paavilaisen ja Ahon (2023) tutkimuksessa puolestaan läheisten nimeämiksi surman taustatekijöiksi nousevat perheeseen ja parisuhteeseen, surmantekijän henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen tilanteeseen ja lapsuuteen sekä ammattilaisiin liittyviä tekijöitä, kuten aikaisempi perheväkivalta, tekijävanhemman omassa lapsuudessa koettu väkivalta, vaikeutunut erotilanne ja ammattilaisten epäonnistunut toiminta.

Kansainvälisessä tutkimuksessa perhesurmien taustalla vaikuttaviksi tekijöiksi on nimetty parisuhteen ongelmia ja huoltajuuskiistoja (Myers, Lee, Montplaisir, Lazarou, Safarik, Chan & Beauregard 2021). Näiden lisäksi surmien taustalla on todettu olevan tekijänvanhemman mielenterveyshäiriöitä (mt. 2008a; Cullen & Fritzon 2019, Myers ym. 2021) ja myös tekijän itsemurha-aikeilla on todettu olevan yhteys perhesurmiin (mt. 2015). Lisäksi perhesurmien taustalta on löydetty taloudellisia vaikeuksia (Chan, Beh & Broadhurst 2003) ja impulsiivisuutta, väkivaltaa ja lastensuojelullisia tekijöitä (Sidebotham & Retzer 2019).

3 SUKUPUOLITTUNUT VANHEMMUUS

Kandidaatintutkielmani keskittyessä tarkastelemaan perhesurmaan liittyviä taustatekijöitä ja motiiveja tekijävanhempien eri sukupuolten näkökulmista käsin, nousevat vanhemmuuden teema ja sen sisällä äitiyden ja isyyden teoreettinen hahmottaminen oleellisiksi osiksi tutkielmaani. Vaikka käsitys sukupuolesta on laajentunut historian kapea-alaista nais- ja miesjaottelua rikkaammaksi, puhutaan usein vanhemmuuden kontekstissa edelleen sukupuolittuneesti äideistä ja isistä. Tutkimukseni käsitellessä nimenomaisesti perhesurman taustatekijöiden ja motiivien sukupuolittuneisuutta ja tutkimuksen aineiston nosttaessa esiin surman tekijät äiteinä ja naisina ja isinä ja miehinä, en tutkimuksessani käsittele muita sukupuolen ilmenemismuotoja. Tutkielmaa varten tekemäni rajausta ei kuitenkaan poista tai kiistä sukupuolen moninaisuutta ja siihen kuuluvia erilaisia sukupuolen ilmenemismuotoja. Tässä luvussa avaan ensin vanhemmuuden teemaa, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan vanhemmuutta äitiyden ja naiseuden sekä isyyden ja miehyden näkökulmista käsin.

3.1 Vanhemmuus ja sen sukupuolittuneisuus

Vanhemmuuteen liittyy erilaisia yleisiä odotuksia, vaatimuksia ja vastuita. Eija Sevón ja Jouko Huttunen (2002, 72) esittävät, kuinka vanhemmuuden keskeisenä tehtävänä voidaan pitää vastuullista huolehtimista niin lapsen hoidosta, huolenpidosta kuin hyvinvoinnista. Vanhemmuuden vastuuseen taas liittyvät kysymykset siitä, mitä voidaan pitää vastuullisena vanhemmuutena ja, milloin taas on kyse vanhemman

vastuun laiminlyönnistä tai välinpitämättömyydestä (Sevón & Notko 2008, 16). Lastensuojelulaki (2007/417, 2. §) ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361, HTL, 1. §, 3. §, 4. §) määrittävät osaltaan vastuullista vanhemmuutta nostessaan esiin lapsen huoltajan, yleisimmin lapsen vanhemman, juridisen velvollisuuden turvata lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä lapsen ikä- ja kehitystasoon nähden tarpeen mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Laeissa myös määritellään, kuinka huoltajan on pyrittävä antamaan lapselle turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö ja, kuinka lasta on suojeltava kaikenlaiselta väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

Arkipuheessa vanhemmuus nähdään usein lapsen ja aikuisen välisenä yksityisenä ja läheisenä suhteena (Alasuutari 2003, 64). Vanhemmuus ei kuitenkaan rakennu ainoastaan lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa, vaan myös suhteessa historiallisesti muotoutuneisiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin käytänteisiin (Aalto 2012, 29; Berg 2008, 170). Myös eri medioilla on nykyisin iso rooli siinä, millaiseksi vanhemmuus, etenkin hyvä sellainen, rakentuu. Jouko Huttunen (2014, 191) esittää, kuinka median luomasta näkökulmasta käsin vanhemmuus usein nähdään eräänlaisena ”tempuoppina”, jossa sisäistä vanhemmuutta tärkeämpää on se, minkälaisen vaikutelman vanhempi, äiti tai isä, itsestään antaa. Hyvän vanhemmuuden nähdään tällöin muodostuvan siitä, miten vanhempi osaa luoda omasta vanhemmuudestaan aukottoman ja näyttävän esityksen, jossa kaikki palaset ovat kohdillaan. Tällöin vanhemmuus rakentuu usein joukosta tarkoin laskelmoituja suorituksia, joiden kautta tavoitteena on täydellisen vanhemman ja vanhemmuuden kuvan luominen.

Käsitys vanhemmuudesta ei kuitenkaan rakennu pelkästään yleisellä tasolla, vaan myös eri sukupuolta edustavien vanhempien, äitien ja isien, vanhemmuuden kautta. Kristiina Berg (2008, 82) onkin esittänyt, kuinka vanhemmuuspuheessa eri sukupuolten roolit näkyvät siitä huolimatta, vaikka vanhemmuuden ajatellaan olevan yhä tasa-arvoisempaa ja kumpaankin sukupuoleen sopivaa. Vaikka olemme sittemmin siirtyneet yhä vahvemmin aikakauteen, jossa tahtotilana on äidin ja isän tasa-arvoinen ja jaettu vanhemmuus yhtäläisine oikeuksine ja velvollisuuksineen, kietoutuvat vanhemmuus ja sukupuoli yhä vahvasti yhteen. Niin arkikielessä kuin

viranomaispuheessa emme puhu pelkästään vanhemmista, vaan puhumme yhä edelleen äideistä ja isistä.

3.2 Äitiys ja naiseus

Äitiys nähdään usein naissukupuolelle erityisenä ominaisuutena ja sukupuolittuneena määritelmänä (Kuronen 1989, 22-23), joka Jouko Huttusen ja Eija Sevónin (2002, 72) esittämän mukaisesti alkaa naisen raskausaikana, jolloin äidin jo odotetaan asettavan lapsen tarpeet ensisijaisiksi. Suomalaisessa vanhemmuus- ja kasvatustieteessä äitiä kuvaavat usein ensisijaisuus, tunneherkkyys ja emotionaalisuus (Mykkänen & Huttunen 2008, 170). Äiti nähdään vahvasti hoivan antajana ja äitiyden ja hoivan yhteen kietoutumisen ja siihen liittyvän käytännön vastuun myötä lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen muodostuu usein tärkeäksi osaksi äidin omaa toimijuutta. Hoivan moraalisen koodiston näkökulmasta äidit ovatkin sukupuolittuneesti niitä, jotka pyrkivät elämään hoivan etiikan mukaisesti. Hoiva näyttäytyy kuitenkin äitien elämässä kaksijakoisena, sillä samalla, kun vastuu lapsista antaa äidille usein ilon ja tyytyväisyyden tunteita, merkitsee tämä äidille ladattu vastuu suurta hoivatyön määrää, johon voi väsyä. (Sevón ym. 2008, 15-16.)

Berg (2008, 20) esittää, kuinka äitiyttä käsitteellistettäessä sitä voidaan tarkastella niin instituutiona kuin yksilötason kokemuksena. Lähes kaikissa yhteiskunnissa äitiys on omat kulttuuriset sääntönsä ja laillisen statuksen omaava sosiaalisesti tunnistettu instituutio, joka määrittelee äitiä erilaisten normien, odotusten ja vaatimusten kautta. Tämän lisäksi äitiyden instituutio pitää sisällään ne merkitykset, joita äitiys asettaa kaikille naisille siitä huolimatta, onko heillä lapsia. Vaikka äitiys instituutiona ja henkilökohtaisena kokemuksena ovat eri asioita, ovat ne silti sidoksissa toisiinsa ja naisen omat yksilölliset kokemukset äitiydestä voivat asettua ristiriitaan niiden vaatimusten kanssa, joita äitiys instituutiona asettaa. Tämä voi johtaa ongelmalliseen ja ristiriitaiseen äitiyden kokemukseen, vaikka itse äitiydessä ei olisikaan sinänsä mitään ongelmia.

Äitiyteen liittyvä kulttuurinen puhe kertoo äitinä olon merkityksistä samalla, kun se raamittaa äideille sallittuja käyttäytymisen tapoja ja asenteita. Tämän lisäksi se

kertoo, kuinka äitiyden tulisi muokata äidin minäkuva ja suhteita. Naiset joutuvatkin äiteinä vastaamaan monenlaisiin kulttuurisiin vaatimuksiin ja odotuksiin. (Berg 2008, 15, 175.) Kulttuurisesti äitiyttä on usein kuvattu lapsen kehityksen maaperäksi ja toiminnaksi, jota peilataan suhteessa kehittyvään lapseen naiseen itseensä peilaamisen sijasta (Vuori 2003, 61). Yhteiskunnalliset velvoitteet, jotka äitiyteen liittyvät tekevät äitiydestä niin valtiovallan kuin eri aloja edustavien asiantuntijoiden kiinnostuksen, tarkkailun ja säätelyn kohteen. Kotiin kuuluvaksi yksityiseksi elämänalueeksi ymmärrettävä äitiys muuttuu julkisen kiinnostuksen kohteeksi ja huolen herättäjäksi etenkin tilanteissa, joissa nainen näyttää epäonnistuvan äitiyden tehtävässään suhteessa yhteiskunnallisiin odotuksiin tai toimivan vastoin äitiyteen liittyviä ideologisia oletuksia. (Berg 2008, 15.) Eija Sevón ja Marianne Notko (2008, 15-16) esittävät, kuinka suhteessa kulttuurisiin odotuksiin juuri äidit joutuvat herkästi moraalisen paheksunnan kohteeksi.

Historiassa äitiys ja naiseus ovat lähes sulautuneet yhteen ja naisesta on ollut vaikea puhua puhumatta hänestä samalla nykyisenä tai tulevana äitinä tai vähintään äidillisenä olentona. Nykyaikaan tultaessa naiseuden ja äitiyden välinen selvä kytkös on kuitenkin osittain purkautunut. Tähän on vaikuttanut niin isien roolin muuttuminen kuin se, että nykyisin äitiydestä on ainakin osittain ja ristiriitaisesti tullut valinnan asia ehkäisyn ja toisaalta lapsettomuuden hoitamisen kehittymisen ja myös itselliseksi äidiksi tulon mahdollisuuden myötä. Tämän kehityksen myötä naisilla on historiaan verraten yleensä vähemmän lapsia ja äidiksi tullaan verrattain myöhemmin, useimmiten lähempänä kolmenkymmenen vuoden ikää. (Vuori 2003, 40, 42.) Vuosi vuodelta tämä ikä näyttää myös nousevan. Vuori (2003, 40) esittääkin, kuinka näin ollen äitiys ja varsinkaan pienten lasten kanssa eläminen, eivät enää leimaa koko naisen elämänkaarta. Toisaalta esimerkiksi vauvan äitinä olo voi olla aiempaan verrattuna kokopäiväisempää ja kokonaisvaltaisempaa nykyisten äitiys- ja vanhempainvapaiden ja niihin liittyvien tukien salliessa historiaan verrattain eri tavoin lasten hoitamisen kotona. Niin sanotun kotiäidin roolin rinnalle on kuitenkin noussut vahvasti työäidin rooli ja nämä roolit löytyvät useimmiten samasta naisesta eri elämänvaiheina ja limittein jokapäiväisenä kokemuksena.

3.3 Isyys ja miehisuus

Isällä viitataan useimmiten arkipuheessa lapsen miespuoliseen vanhempaan ja isyydellä miehen vanhemmuuteen (Aalto 2012, 28; Eerola & Mykkänen 2014, 10). Kyseiset määritelmät eivät kuitenkaan sellaisinaan auta hahmottamaan isyyden ja isänä olon moninaisuutta. Isyys ei ole, eikä se luultavasti ole koskaan ollutkaan samanlaista tai yhdenmukaista. (mt. 2014, 10-11, 13.) Myöskään miehen isäksi tulon lähtökohdat ja kokemukset eivät ole samanlaisia tai yhdenmukaisia, vaan pikemminkin moninaisia ja kirjavia sekä täynnä eroja ja yhtäläisyyksiä. Siinä missä toinen kokee isäksi tulon myöntymisenä ja uhrauksena, on se toiselle unelmien täyttymys. (Mykkänen 2014, 46.) Miehen isyyden alkutaival rakentuu monien toisistaan poikkeavien lähtökohtien, oletusten ja tunteiden pohjalle. Yleisimmin isäksi tulo tapahtuu biologisesti heterosuhteessa lapsen äidin kanssa. Kuitenkin myös muunlaiset isyyden muodot ovat yleisiä ja isyyttä voidaan tarkastella myös muun kuin biologisen isyyden kautta. (Eerola ym. 2014, 14).

Isyystutkija Jouko Huttusen mallin mukaa biologisen isyyden lisäksi miehen vanhemmuutta voidaan tarkastella juridisen, sosiaalisen ja psykologisen isyyden kautta. Biologinen isyys pitää sisällään miehen ja lapsen biologisen suhteen, joka alkaa isän hedelmöittäessä äidin munasolun. Yksinään biologinen isyys kattaa siis vain pienen osan isyyden kokonaismerkityksestä. Juridisella isyydellä puolestaan tarkoitetaan yhteiskunnan antamia laillisia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen, jotka isä saa Suomessa joko avioliitossa isyysoletuksen kautta, adoptiossa tai avioliiton ulkopuolella isyyden tunnustamisen myötä. Sosiaalinen isyys sen sijaan pitää sisällään käsityksen isyydestä, joka muodostuu lapsen kanssa elämisestä, yhdessä asumisesta, vuorovaikutuksesta ja huolenpidosta, psykologisen isyyden sisältäessä tunteeseen ja kiintymyssuhteeseen pohjautuvan isäsuhteen. Mallin eri muodot eivät sulje toisiaan pois, vaan usein miehen isyys rakentuu kaikista näistä määritelmistä. Niiden erottaminen kuitenkin auttaa hahmottamaan edellä esitettyä isyyden moninaisuutta. (mt. 2014, 11.)

Käsitykset miehen vanhemmuuden sisällöistä ja isän roolista vanhempana ovat aikojen saatossa muuttuneet. Isyyden mallitarina historiallisesta lapsilleen etäisestä ja autoritäärisestä patriakkaisesta on muuntautunut postmoderniksi isyystarinaksi,

jossa isä jakaa vanhemmuuden yhtäläisesti äidin kanssa ja osallistuu intensiivisesti ja läheisesti lastensa elämään. (Kekäle & Eerola 2014, 19, 21.) Monissa perheissä näkyvästä kodin- ja lastenhoidon vastuiden tasa-arvoistumisesta huolimatta, ei tämä tasa-arvoistunut isyyden rooli ole tavoittanut kaikkia ja osassa perheissä on edelleen käytössä niin sanotut perinteiset sukupuoliroolit, joissa lapsen- ja kodinhoidon sijaan isän vastuualueiksi nähdään esimerkiksi remontti- ja ulkotyöt. Vanhemmuuden tasa-arvoistumisesta huolimatta usein myös lapsen hoivaaminen nähdään isille vapaahetoisempänä asiana, josta isät voivat neuvotella äitejä enemmän ja vapaammin. (Eerola ym. 2014, 16.)

Isyys voidaan nähdä niin yksityisenä kuin julkisena asiana. Yksityisessä elämänpiirissä sekä itse isät että perheen jäsenet tuottavat halujensa, osaamisensa ja kykijensä perusteella omaa isänä olemisen tapaa. Tämän yksityisessä elämänpiirissä muodostuvan isänä olemisen tavan ja isyyden henkilökohtaisen kokemuksen lisäksi isyys on myös julkinen ilmiö, josta tuotetaan tietynlainen kuva poliittisen vallan ja kamppailun kentillä samalla, kun isyyttä määritellään ja siitä neuvotellaan erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä. Isien kokemusten, toiminnan ja puheiden taustalla vaikuttavatkin niin henkilökohtaiset, sosiaaliset, yhteiskunnalliset kuin kulttuuriset osatekijät. (mt. 2014, 8, 12.) Erityisen voimakkaasti isyyden kulttuurillisiin käsityksiin vaikuttavat käsitykset miehisyydestä ja miehenä olemisesta ja eri aikakausien isyyden mallitarinoiden rinnalla ovatkin kulkeneet eri aikakausiin kytkeytyvät miehisystarinat. Näissä tarinoissa aikaisempaa miehisyyttä on leimannut miehen ja näin isän valta, kun taas postmodernin tarinan mies nähdään hoivaan kykenevänä isänä, jonka ei enää samoin kuin ennen katsota menettävän miehisyyttään hoivaavuuden omaksutumisen kautta. (Kekäle ym. 2014, 25-28.) Näiden monien myönteisten tunteiden osoittamisen ja jakamisen rinnalla miehen kuitenkin usein oletetaan olevan samalla henkisesti niin vahva, etteivät kielteiset tunteet saa miestä pois tolaltaan (Mykkänen ym. 2008, 170).

Isänä olemisen tapojen ja tavoitteiden laajentumisen myötä moninaisemmat isänä olon muodot ja tavat ovat tulleet yleisemmiksi ja sallituimmiksi. Kuitenkin samanaikaisesti hyvän isän kriteerit ovat tiukentuneet, mikä on myös osaltaan kaventanut hyväksyttäviä isänä olon muotoja. Eri keskusteluissa isyyttä tarkastellaan pitkälti

erilaisten vastakkainasettelujen kautta. Arjessa ja puhekielessä isä helposti leimataan joko perhe- tai työkeskeiseksi, läsnä- tai poissaolevaksi, tunteelliseksi tai tunteettomaksi, vastuulliseksi tai vastuuttomaksi tai muuten jollain lailla ääripäiseksi. Usein isäksi tulo mullistaa miehen elämän ja usein siihen sisältyy myös vaikeuksia. Isän voi olla hankalaa löytää omaa paikkaansa ja rooliaan tilanteessa, jossa äiti ja lapsi usein elävät symbioosin kaltaisessa suhteessa. Tähän voi vaikuttaa myös se, että edelleen usein pienten lasten perheissä perheen taloudellisesta tilanteesta huolehtiminen jää isän harteille ja tämä voi rajoittaa isän ja lapsen yhdessä viettämän ajan määrää. (Eerola ym. 2014, 7-8, 15.) Isät kokevatkin ristiriitaa perinteisen perheen elättäjyyden ja lapsen hoivaajana toimimisen välillä (Mykkänen & Eerola 2014, 60).

Suotuisan isyyskehityksen varjossa on ollut nähtävissä myös päinvastainen ohenevan isyyden trendi, joka voi olla joko rakenteellista tai isän omaan toimijuuteen liittyvää. Rakenteellista ohutta isyyttä muodostavat erityyppiset isättömyyden perhelanteet, kun taas isän oman toimijuuden näkökulmasta isyys jää ohueksi tilanteissa, joissa lapsen isäsuhde on etäinen ja lapsen ja isän yhdessäolo on satunnaista ja pinnallista, vaikka isä kuuluisikin perheeseen. Rakenteellisesti ohut isyys tuottaa yleensä vääjäämättömästi myös toiminallisesti ohutta isyyttä. Ohenevan isyyden yleisyyden hahmottaminen tilastollisesti on vaikeaa, sillä ei ole selvyyttä sille, mitkä tilastolliset ilmaisimet osoittavat isyyden ohenemista. Suuntaa antavina ja karkeita mittareina kuitenkin esitetään avioerotilastoja, huoltajuustilastoja, isien määrä etävanhempana, biologisesti ja juridisesti isättömien lasten määrää sekä lapsen syntymän jälkeen eri osoitteessa asuvien isien määrää. (Huttunen 2014, 183, 187.)

4 TUTKIMUSASETELMA

Kandidaatintutkielmani on kuvailevana kirjallisuuskatsauksena toteutettu tutkimus, jonka tavoitteena on lisätä ymmärrystä perhesurmasta ilmiönä ja tuottaa tietoa, joka mahdollistaa perhesurmiin liittyvän ennaltaehkäisytyön kehittämistä ja kohdentamista niin monialaisesti eri viranomaisten tahoilla kuin erityisesti sosiaalityön kentällä. Tavoitteena on myös lisätä ilmiöön liittyvää keskustelua, joka nousee tämän kaltaisen harvinaisen ja tabuluontoisen ilmiön kohdalla hyvin olennaiseen asemaan ilmiöön liittyvän ymmärryksen lisäämisen ja näin ennaltaehkäisykeinojen kehittämisen sekä ennaltaehkäisykohtien tunnistamisen kannalta. Tässä luvussa avaan tutkimukseni tarkoitusta ja esittelen tutkimuskysymykseni. Avaan myös tutkimuksen menetelmällisiä valintoja ja eettisyyttä sekä esittelen tutkimukseni aineiston.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa tietoa perhesurman taustatekijöistä ja motiiveista eri sukupuolta edustavien perhesurman tekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena on myös selvittää, millaisia mahdollisia eroja ja/tai yhtäläisyyksiä surman taustatekijöiden ja motiivien tarkastelu eri tekijäsukupuolten näkökulmasta nostaa esiin.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia taustatekijöitä ja motiiveja eri sukupuolta edustavien perhesurman tekijöiden surmateon taustalla on?

2. Millaisia eroja ja/tai yhtäläisyyksiä eri sukupuolta edustavien tekijävanhempien perhesurmaan liittyvissä taustatekijöistä ja motiiveista on löydettävissä?

Edellä esitettyihin tutkimuskysymyksiin vastaamisen kautta pyrin tunnistamaan tekijän sukupuolen huomioiden niitä tekijöitä ja mahdollisia tapahtumaketjujen kohtia, jotka sosiaalityöntekijöiden ja muiden alan ammattilaisten olisi tärkeää tiedostaa ja tunnistaa perhesurmariskin arvioimiseksi ja näin itse surman ennaltaehkäisemiseksi.

4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsaus on metodi ja tutkimustekniikka, jossa tutkitaan aiemmin tehtyä tutkimusta. Metodina se mahdollistaa kokonaiskuvan luomisen tutkittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvästä aikaisemmasta tutkimuksesta. (Salminen 2011, 4; Vilkka 2023, 7.) Aikaisempia tutkimuksia tutkimalla voidaan syventää ja laajentaa ilmiöön liittyvää asiantuntemusta ja luoda uusia ohjeistuksia ja käytäntöjä. Osaksi traditionaalisia kirjallisuuskatsaustyyppinä kuuluva kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsaustyypeistä. Sen avulla on mahdollista tehdä tiivistys tai uusi kokonaisnäkemys aikaisemmasta tutkimuksesta samalla, kun se mahdollistaa epäyhtenäisen tiedon järjestämisen jatkuvaksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella pystytäänkin antamaan laaja yleiskuva käsiteltävästä aiheesta ja tunnistamaan aiheeseen liittyvää lisätutkimuksen tarvetta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoite on käsiteltävän ilmiön ymmärtäminen ja tämän ymmärryksen kuvaileminen vakuuttavasti ja johdonmukaisesti argumentoiden. (mt. 2023, 7, 21-22.)

4.3 Tutkimusaineisto ja aineiston analyysi

Tutkimukseni aineisto on koottu suomalaisten ja kansainvälisten tutkimusten joukosta. Kirjallisuuskatsauksessa tutkittavaksi valitaan tekeillä olevan katsauksen kannalta merkitykselliset tutkimukset, joiden avulla pystytään vastaamaan

asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Vilka 2023, 86). Aineistoksi olenkin pyrkinyt valitsemaan tutkimustehtävän ja asettamani tutkimuskysymysten kannalta relevantteja tutkimusartikkeleita. Aineiston laadukkuuden varmistamiseksi olen valinnut aineistoon vain vertaisarvioinnin läpikäyneitä tutkimusartikkeleita. Koska elettyyn aikaan liittyvät tekijät näkyivät osittain perhesurmien taustatekijöissä ja motiiveissa, olen rajannut tutkimukseni aineiston ulkopuolelle kaikki ennen 2000-lukua julkaistut tutkimukset, jotta tutkimukseni tulokset olisivat hyödynnettävissä mahdollisimman ajankohtaisesti perhesurmien ennaltaehkäisytyön kehittämisessä ja kohdentamisessa. Aineiston valintaan liittyvät kriteerit ovat nähtävissä taulukossa 1.

TAULUKKO 1 Katsaus aineiston sisään ottamisen ja poissulkemisen kriteereihin

Sisäänotto kriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu 2000 – Julkaisukieli englanti tai suomi Vertaisarvioitu tutkimusartikkeli Yksi tai useampi avainsana Tutkimuksen avulla on mahdollista vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin	Julkaisuvuosi vanhempi kuin 2000 Julkaisukieli muu kuin englanti tai suomi Tutkimusartikkeli ei ole käynyt läpi vertaisarviointia Tutkimuksen avulla ei ole mahdollista vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin Kokotekstiä ei ollut saatavilla

Aineiston keräsin sähköisiä tietokantoja, EBSCO:ta, Google Scholaria, Julkkaria, JYKDOK:a ja Finnaa, käyttämällä. Tiedonhaussa käyttämiäni suomenkielisiä hakusanoja olivat perhesurma, surma-itsemurha, lapsen surma, lapsen murha, perheväkivalta ja lähisuhdeväkivalta. Englannikielisiä tiedonhaussa käyttämiäni hakusanoja olivat familicide, filicide, famili homicide, infanticide-suicide, filicide-suicide, familicide-suicide, extended suicide, homicide-suicide, child homicide, multiple family homicide, maternal homicide, paternal homicide, child murder ja family violence. Kyseisillä hakusanoilla löytyneistä artikkeleista rajasin ensin otsikoiden ja tiivistelmien sekä lopulta koko tekstien perusteella pois ne artikkelit, jotka eivät vastanneet tutkielman tutkimustehtävään.

Tutkimukseni aineisto koostuu kymmenestä 2000-luvulla julkaistuista vertaisarvioituista tutkimusartikkelista. Aineistoksi valitut tutkimukset on toteutettu Euroopassa (Ranskassa, Suomessa, Itävallassa ja Alankomaissa), Kanadassa,

Amerikassa ja Australiassa. Koska suomalaisia tai osittain suomalaisia perhesurmia käsitteleviä ja asettamiini tutkimuskysymyksiin vastaavia tutkimuksia ei ollut löydettävissä kuin kaksi, pyrin valitsemaan aineistooni tutkimusartikkeleita, jotka edustavat mahdollisimman laaja-alaisesti eri maita. Tämä mahdollistaa sen arviointia, miten paljon yhtäläisyyksiä eri maissa toteutettavien tutkimusten tuloksissa on nähtävissä ja, miten näiden tutkimusten kautta omassa tutkimuksessani esiin nousevaa tietoa voidaan yleistää koskemaan suomalaisia perhesurmia.

Kaikki aineistoon valitut tutkimusartikkelit ovat englanninkielisiä. Englanninkielisessä kirjallisuudessa ja tutkimuksissa perhesurmaa kuvataan usein eri termein; filicide, infanticide, neonaticide, familicide, famili homicide, multiple family homicide, extended suicide ja multiple-victim homicide (Krischer ym. 2007; Debowska ym. 2015; Liem ym. 2008a; Mailloux 2014; Aho ym. 2017; Putkonen ym. 2009; Liem ym. 2014). Tutkimukseen valitun aineiston tutkimusartikkeleista kolme tarkastelee perhesurmaa familicide- tai family homicide-termin kautta. Yksi tutkimusartikkeleista käyttää termiä maternal and paternal child homicide. Loput kuusi tutkimusartikkelia tarkastelevat perhesurmaa filicide- ja filicide-suicide-termien kautta käsittäen myös tapauksia, joissa surman tekijä surmaa lapsen lisäksi puolisonsa. Katsaukseen mukaan valitut artikkelit on kuvattu tutkielman liitteessä 1.

Edellä esitetyn aineiston olen analysoinut sisällönanalyysin keinoin. Tiina Silvasti (2014, 33, 35-37, 45) esittää, kuinka sisällönanalyysia voidaan pitää yhtenä laadullisen analyysin perustyökaluna. Sisällönanalyysi on analyysimenetelmänä sovellettavissa yleisesti katsoen kaikkiin kirjallisessa muodossa oleviin tai kirjalliseen muotoon muutettavissa oleviin aineistoihin, ja se mahdollistaa myös muodoltaan hyvin erilaisten aineistojen analyysin. Sitä voidaan hyödyntää niin tutkijan itsensä keräämään aineiston kuin sekundaariaineiston, kuten aikaisemmista tutkimuksista koostuvan aineiston analyysiin. Itse aineiston analyysiä voidaan pitää polveilevana prosessina, jonka kuluessa aineistoa jäsennetään, järjestellään, koodataan ja luokitellaan. Useimmiten analyysiin kuuluu myös koodaamista seuraava teemoittelu. Aloitin aineistoni käsittelyn perehtymällä ensin syvällisesti valittuun aineistoon ja rajaamalla aineistosta tutkimuskysymyksiin nähden merkitykselliset ja olennaiset aineiston osat.

Tämän jälkeen jäsensin ja luokittelin eli koodasin aineistoa siirtyen tästä lopulta teemoitteluun ja lopullisten teemojen luomiseen.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen etiikassa on kyse niistä toimintatavoista, joita tutkijan edellytetään noudattavan kestävää tietoa tuottaakseen ja kohdellakseen tutkimiaan ihmisiä hyvin. Hyvän tieteellisen käytännön toteutuminen edellyttää rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Tämä tarkoittaa tutkimusta varten tehtyjen valintojen reflektointia ja tehtyjen ratkaisujen avointa ja perusteltua esiin tuomista. Eettisyyden kannalta keskeistä myös on, ettei tutkimuksella aiheuteta vahinkoa tai haittaa tutkittavana olevalle ihmisryhmälle. Vahingon ja haitan välttäminen korostuu, kun tutkimuskohteena on esimerkiksi vähemmistö, alakulttuuri tai hankalassa asemassa oleva ryhmä. (Vuori 2021.)

Tutkimuksen hyvän tieteellisen käytännön takaamiseksi olen pyrkinyt huolellisesti avaamaan tutkimukseni eri vaiheet ja perustelemaan tehdyt valinnat ja johtopäätökset. Koska tutkimukseni aihe, perhesurma, on aiheena arkaluontoinen, olen kiinnittänyt myös erityisesti huomiota siihen, miten aiheesta kirjoitan. Riitta Granfelt (2006, 131-133) nostaa esiin, kuinka pahuudesta kirjoitettaessa tutkijan moraalinen vastuu, pyrkimys huolellisesti perusteltuihin tulkintoihin ja kirjoitustaito nousevat keskeisiksi, kun tavoitteena on hyvän tutkimuksen kirjoittaminen. Hän esittää, kuinka pahoista teoista kirjoitettaessa on tärkeää huomioida, ettei tutkija anna vahingon aiheuttamisen poistamisen tavoittelun myötä ilmiöstä tutkittavia vastaan kääntyvää yliymmärtäväistä kuvaa, sillä pahasta vaikeneminen ja sen kieltäminen ja pois selittäminen eivät auta lisäämään ymmärrystä tutkivasta kohteesta.

5 PERHESURMA SUKUPUOLITTUNEENA VÄKIVALTANA TAUSTATEKIJÖIDEN JA MOTIIVIEN NÄKÖKULMASTA

Tässä tutkielmani luvussa esittelen tutkimustulokset. Olen jäsentänyt tulokset kahden pääotsikon alle, joista ensimmäisessä esitän aineistosta esiin nousseita eri sukupuolta edustavien perhesurman tekijöiden, äitien ja isien, surmateon taustalla olevia tekijöitä ja niiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Toisen pääotsikon alla puolestaan tuon esiin äitien ja isien surmateon motiiveja sekä niihin liittyvää sukupuolittuneisuutta.

5.1 Äitien ja isien surmateon taustatekijät ja niiden sukupuolittuneisuus

Tutkielmani aineiston muodostavista tutkimusartikkeleista äitien ja isien surmateon taustatekijöiksi nousivat sosioekonomiseen taustaan liittyvät tekijät, äitien ja isien omat lapsuuden kokemukset ja suhde samaa sukupuolta olevaan vanhempaan, psyykkiset ongelmat ja päihteet sekä erilaiset perhe-elämään liittyvät ongelmat. Näiden lisäksi äitien kohdalla taustatekijäksi nousi myös raskauteen ja synnytykseen liittyvät tekijät. Alla avaan edellä esitettyjä teemoja tarkemmin.

5.1.1 Sosioekonominen tausta, oma lapsuus ja suhde samaa sukupuolta olevaan vanhempaan

Suurin osa tutkimusten surman tekijänä toimineista äideistä oli lapsensa/lastensa biologisia äitejä (Hatters Friedmann, Hrouda, Holden, Noffsinger & Resnick 2005; Liem

ym. 2008b; Kauppi, Kumpulainen, Karkola, Vanamo & Merikanto 2010; Putkonen ym. 2010; Dawson 2015; Raymond, Ducasse, Azoulay & Gasman 2021). Vain kolmessa tutkimuksessa otokseen kuului biologisten äitien lisäksi yksi äitipuoli (mt. 2008b; Putkonen ym. 2010; mt. 2015). Isien kohdalla isäpuolet sen sijaan nousivat surmantekijöinä vahvemmin biologisten isien rinnalle (Bourget & Gagné 2005; Hatters Friedman ym. 2005; Johnson 2006; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; Liem ym. 2014; mt. 2015; Boyd, Sutton, Dawson, Zecha, Poon, Straatman & Jaffe 2022). Keski-ikänsä äidit edustivat tasaisesti isiä nuorempaa ikäluokkaa naisten keski-ikänsä asettuessa hie- man 30 ikävuoden molemmin puolin (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2015; mt. 2021) miesten keski-ikänsä asettuessa puoles- taan pääosin 34-39 ikävuoden välille (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2008b; Putkonen ym. 2010; mt. 2014; mt. 2022). Vain kahdessa tutkimuksessa mies- ten keski-ikä oli alhaisempi (+- 30), mutta myös näissä tutkimuksissa naiset olivat te- kijöinä nuorempia suhteessa miehiin (Kauppi ym. 2010; mt. 2015).

Tutkimusten naiset ja miehet olivat pääosin avio- tai avoliitossa olevia äitejä ja isiä (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2014; mt. 2015; mt. 2021; mt. 2022). Miesten kohdalla avio- tai avoliitossa ole- vien isien rinnalleen nousi kuitenkin äitejä vahvemmin eronneiden isien ryhmä ja osassa tutkimuksia lähes puolet surman tekijänä toimineista iseistä oli eronneita (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2006; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2014; mt. 2015). Yhdessä tutkimuksessa aineisto koostui pelkästään eronneista iseistä aineiston käsitellessä erityisesti eroon liittyviä perhesurmia (mt. 2006). Äitien osalta ainoastaan yhdessä, Kanadassa toteutetussa tutkimuksessa, suu- rin osa (79 %) äideistä ei ollut parisuhteessa. Kyseisessä tutkimuksessa todettiin, kuinka juuri eronneiden syytettyjen osuus on Kanadassa kasvanut naisten osalta vii- mevuosina yli 10 %. Myös miesten kohdalla oli havaittu samaa kasvua, mutta kasvu- prosentti oli naisia alhaisempi 4-7 %. (mt. 2015.)

Niiden tutkimusten osalta, joissa esitettiin enemmän surmantekijöinä toiminei- den äitien ja isien sosioekonomiseen taustaan liittyviä tekijöitä, kävi ilmi, että useim- pia äitejä ja isejä yhdisti alhainen koulutustaso (Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010). Suomessa toteutetussa tutkimuksessa alhaisen

koulutustason omaavien äitien rinnalle nousi kuitenkin myös ryhmä korkeasti koulutettuja äitejä (Kauppi ym. 2010). Tutkimusten äideistä valta osa oli työttömiä, kun taas miehet olivat pääasiassa työssäkäyviä isejä (mt. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010). Yhdysvalloissa toteutetussa tutkimuksessa kävi ilmi, kuinka 30 % iseistä oli kuitenkin kokenut hiljattain joko työn menetyksen, työssä alenemisen tai työtuntien vähenemisen (mt. 2005).

Edellä esitettyjen sosioekonomiseen taustaan liittyvien tekijöiden lisäksi aineistosta nousi esiin äitien ja isien omat traumaattiset lapsuuden kokemukset surmateon taustalla vaikuttavina tekijöinä. Suomessa toteutetussa tutkimuksesta esitettiin, kuinka useimpien surman tehneiden äitien ja isien omaa lapsuutta kuvasi epävakaus. Äitien ja isien lapsuudessa oli esiintynyt heidän omien vanhempiensa taholta tapahtunutta laiminlyöntiä, väkivaltaa ja hylkäämistä ja lapsuutta oli leimannut emotionaalinen puute. Useamman äidin ja isän omilla vanhemmilla oli ollut alkoholin väärinkäyttöä ja mielenterveysongelmia. Isien kohdalla 40 % oli kokenut oman isän kuoleman. (Kauppi ym. 2010.) Ranskassa toteutetussa, pelkästään äitejä surmantekijöinä käsittelevässä tutkimuksessa nousi esiin samankaltaisia tuloksia äitien osalta (mt. 2021). Vanhemman oma traumaattinen lapsuushistoria perhesurman taustalla vaikuttavana tekijänä on tunnistettu myös muissa aihepiirin tutkimuksissa (mm. Kauppi 2012; Ellilä ym. 2023).

Traumaattisen lapsuuden historian ohella aineiston suomalainen tutkimus nosti esiin, kuinka äitien ja isien suhde heidän omaan samaa sukupuolta olevaan vanhempaansa näyttäytyi tärkeänä surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä. Tutkimuksessa äitien suhteet heidän omiin äiteihinsä oli raportoitu kylmiksi ja hylkääviksi, kun taas isillä oli usein väkivaltainen ja alkoholisoitunut isä, joka kuoli tekijän lapsuuden tai aikuisuuden aikana (Kauppi ym. 2010.) Äitien suhde heidän omiin äiteihinsä surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä nousi esiin myös aineiston ranskalaisesta tutkimuksesta, jossa nostettiin esiin äidin ja lapsen kiintymyssuhteen luomiseen liittyviä haasteita ja äidin oman kiintymyssuhteen vaikutus kykyyn muodostaa kiintymyssuhdetta oman lapsensa kanssa (mt. 2021). Ottaen huomioon aikakauden, jolla kyseiset äidit ovat itse olleet lapsia, asetutaan Jaana Vuoren (2003, 41-51) esittämän mukaisesti aikaan, jossa vanhemmuus on nähty kuuluvan pääosin vain äidille. Kyseisenä

aikakautena äideille asettuneen hoito- ja hoivavastuun myötä, voidaan olettaa, että kyseisessä tutkimuksessa äidin omasta kiintymyssuhteesta puhuttaessa, on lähtökohdaisesti kyse äidin ja hänen äitinsä välillä olevasta kiintymyssuhteesta, jolloin edellä esitettyjen tutkimusten löydökset tukevat toisiaan. Petteri Eerola ja Johanna Mykkänen (2014, 13) puolestaan nostavat esiin, kuinka isien kohdalla miehen omat kokemukset oman isänsä isyydestä vaikuttavat siihen, miten miehet itse käsittävät isyyttään. Tämä omalta osaltaan vahvistaa käsitystä siitä, miksi isien suhde omiin iseihinsä nousee merkitykselliseksi.

5.1.2 Psykkiset sairaudet ja päihteet

Yhteistä kaikille naisia ja äitejä perhesurman tekijöinä käsitteleville aineiston tutkimuksille oli, että jokaisessa nousi esiin psyykkiset sairaudet surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä (Hatters Friedman ym. 2005; Liem ym. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; Dawson 2015; Raymond ym. 2021). Myös isien kohdalla psyykkiset sairaudet nousivat esiin useammassa tutkimuksessa (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; Johnson 2006; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010). Niissä tutkimuksissa, joissa esitettiin prosentuaalisia osuuksia psyykkisten sairauksien esiintyvyydelle, kävi ilmi, että äidit kärsivät psyykkisistä sairauksista isejä useammin. Äitien kohdalla psyykkisiä sairauksia esiintyi aineiston perusteella noin 74-100 %:lla, kun taas isien kohdalla psyykkisiä sairauksia esiintyi noin 40-75 %:lla (Bouget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2006; Kauppi ym. 2010; mt. 2021).

Erilaisiksi äideillä esiintyneiksi psyykkisiksi sairauksiksi tutkimuksen aineistosta nousivat esiin kaksisuuntainen mielialahäiriö, skitsofrenia (mt. 2021), muu psykoottinen häiriö tai harhaluuloisuus, masennus (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2010; mt. 2021) ja persoonallisuushäiriö, johon usein liittyi rajatilahäiriöitä, kuten kypsymättömyyttä, impulsiivisuutta ja huonoa affektien hallintaa (mt. 2010; mt. 2021). Isien kohdalla puolestaan esiin nousivat skitsofrenia (Bourget ym. 2005) tai muu psykoosi, masennus (mt. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2010), harhaisuus (Hatters Friedman ym. 2005) ja persoonallisuushäiriö (Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010), joihin suomalaisessa tutkimuksessa liitettiin äitien tavoin edellä esitettyjä rajatilahäiriöitä

(Kauppi ym. 2010). Niissä tutkimuksissa, joissa aineisto käsitteli molempia sukupuolia edustavia vanhempia ja, joissa psyykkisten sairauksien esiintyvyyttä jaoteltiin enemmän, kävi ilmi, että äidit kärsivät isejä todennäköisemmin psykoosista (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010). Isien keskuudessa masennus (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005) ja persoonallisuushäiriöt (Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010) nousivat eniten esiintyviksi psyykkisiksi sairauksiksi.

Vaikka aineistosta nousi esiin sukupuolieroja äitien ja isien psyykkisten sairauksien esiintyvyydessä, nostettiin toisaalta lähinnä miespuolisia perhesurman tekijöitä käsittelevässä Australiassa toteutetussa tutkimuksessa esiin, kuinka useampien tekiäjien käytöksessä oli ollut psyykkisiin sairauksiin viittaavia piirteitä, mutta niiden olemassaoloa oli vaikea määrittää, koska surman tekijöinä toimineista isistä ei oltu laadittu psykiatrisia arviointeja (mt. 2006). Alankomaissa toteutettu tutkimus puolestaan nosti esiin, kuinka naisia pidetään yleisimmin ”hulluina” kuin ”pahoina” ja naiset ehkä siksi ohjautuvat eri tavoin sairaalahoitoon tai -arvioon (mt. 2008b). Samankaltaisia ajatuksia nostettiin esiin myös suomalaisessa tutkimuksessa, jossa lisäksi esitettiin, kuinka kyse voi olla stereotypiasta, jossa miehet nähdään lähtökohtaisesti väkivaltaisempina suhteessa naisiin (Kauppi ym. 2010). Väkivalta liitetäänkin sukupuolistuneesti usein miehiin ja maskuliinisuuteen (Jokinen 2017, 37). On siis mahdollista, että osan isien kohdalla psyykkiset sairaudet ovat jääneet piiloon, vaikka ne ovat tosiasiallisesti toimineet surmatekoon myötävaikuttavina tekijöinä.

Psyykkisten sairauksien ohella puolet aineiston tutkimuksista nostivat esiin päihteet perhesurman taustalla vaikuttavana tekijänä (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2021). Tutkimuksissa oli vaihtelua sen suhteen, kuinka systemaattista tietoa päihteidenkäytöstä oli ollut saatavilla. Päihteidenkäyttöä esiintyi molempia sukupuolia edustavilla vanhemmilla. Kuitenkin niiden tutkimusten osalta, joissa esitettiin eri sukupuolta olevien vanhempien päihteiden käytön esiintyvyyteen liittyviä eroja, nousivat isät dominoiviksi osapuoliksi suhteessa äiteihin heidän ollessa äiteihin verrattuna huomattavasti useammin päihteiden vaikutuksen alaisena surman tekohetkellä (Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010).

5.1.3 Perhe-elämään liittyvät ongelmat

Aineiston mukaan monien niin perhesurman tehneiden äitien kuin isien perheessä oli esiintynyt aikaisempaa väkivaltaa (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; Liem ym. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; Dawson 2015; Raymond ym. 2021). Useampi tutkimuksista kuitenkin esitti, kuinka aikaisempi väkivaltatausta oli isien kohdalla äitejä yleisempää (Bourget ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2015). Isä myös esitettiin tutkimuksissa aikaisemman väkivallan osalta ainoastaan väkivallantekijän asemassa, kun taas äitien osalta osassa tutkimuksia (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2015) jäi epäselväksi, asettuiko äiti aikaisemmassa väkivallassa tekijän, uhrin vai kenties molempien asemaan. Australiassa toteutetussa tutkimuksessa eriteltiin aikaisemman väkivallan muotoja isien osalta enemmän. Näitä olivat fyysisen väkivallan lisäksi henkinen väkivalta, kuten kontrollointi ja uhkailu, vaino ja puolisoon kohdistunut seksuaalinen väkivalta. Tutkimuksesta kävi ilmi, että 90 % miehistä oli uhannut itsensä tai muiden vahingoittamisella ennen surmaa. (Johnson 2006.) Vaikka isät nousivat aineistosta väkivallan osalta dominoiviksi suhteessa äiteihin, nousi molempien sukupuolten taholta kuitenkin erityisesti esiin aikaisempaa lapsen/lapsiin kohdistunutta väkivaltaa (Bourget ym. 2005; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2021). Osasta äideistä ja isistä oli tehty lastensuojeluilmoitus ja osan lapsi/lapset olivat olleet myös sijoitettuna (Putkonen ym. 2010; mt. 2021). Ranskalaisen tutkimuksen aineistosta nousi myös esiin, kuinka osa äideistä oli yrittänyt perhesurmaa aikaisemmin (mt. 2021).

Perheväkivallan lisäksi tutkimuksista nousivat esiin perhe-elämään liittyvinä taustatekijöinä molempien sukupuolten osalta parisuhteen ongelmat (Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; mt. 2021), ero tai sen uhka (Bourget ym. 2005; Hatters-Friedman ym. 2005; mt. 2006; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; Liem ym. 2014; mt. 2015; mt. 2021; Boyd ym. 2022) ja lapsen huoltajuuteen liittyvät ongelmat (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2014). Siinä, missä parisuhteen ongelmat nousivat pääosin yhtäläisesti esiin niin äitien kuin isien surmateon taustatekijöinä, asettuivat eron ja sen uhan osalta isät dominoivaan asemaan suhteessa äiteihin (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2006; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt.

2014; mt. 2015; mt. 2021; mt. 2022). Lapsen huoltoon ja tapaamiseen liittyvät kiistat sen sijaan nousivat esiin vain kahdessa Yhdysvalloissa toteutetussa tutkimuksessa (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2014). Toisaalta aineiston Australialaisessa erityisesti eron jälkeisiä perhesurmia käsittelevässä tutkimuksessa nousi esiin tulos, jonka mukaan ennakoajatuksista poiketen surmien taustalla vaikuttavana tekijänä oli tarkemman tarkastelun jälkeen ennemminkin ero kuin lapsen huoltoon ja tapaamiseen liittyvät kiistat (mt. 2006).

Edellä esitettyjen taustatekijöiden lisäksi perhe-elämään liittyvänä ongelmana nostettiin aineiston suomalaisessa tutkimuksessa esiin stressi ja tuen ja resurssien puute. Kyseisessä tutkimuksessa korostettiin, kuinka molemmat tekijäsuorpuolet olivat kokeneet henkistä kuormitusta, mutta kuinka etenkin äitien keskuudessa lähes kaikki äidit olivat ilmoittaneet kokeneensa tekohetkellä suurta stressiä ja puutetta tuesta sekä resursseista. Äitejä stressaaviksi tekijöiksi tutkimuksessa nousivat esiin avioliiton erimielisyydet ja puolison väkivaltaisuus, kun taas miesten keskuudessa raportoituja stressitekijöitä olivat lähestyvä avioliiton hajoaminen, mustasukkaisuus, eron pelko, pitkäaikainen päihdeongelma, alhainen koulutustaso ja sosioekonominen asema. (Kauppi ym. 2010.) Etenkin äitien kokema stressi äidin lapsen kohdistaman väkivallan taustalla vaikuttavana tekijänä on tunnistettu myös Noora Ellosen, Tarja Pösön ja Kirsi Peltosen (2015) tutkimuksessa, jossa nousi esiin, kuinka stressiä kokevilla äideillä oli kaksi kertaa suurempi todennäköisyys turvautua väkivallan käyttöön verrattuna äiteihin, jotka eivät kokeneet stressiä.

5.1.4 Raskauteen ja synnytykseen liittyvät tekijät äitien surmateon taustalla vaikuttavina tekijöinä

Ainoana pelkästään toiseen sukupuoleen liittyvänä surmateon taustatekijänä nousi esiin äitien osalta raskauteen ja synnytykseen liittyvät tekijät. Aineistoon kuuluvassa Sophie Raymondin, Marie-Victoire Ducassen, Marion Azoulayn ja Ivan Gasmanin (2021) Ranskassa toteutetussa tutkimuksessa nousi esiin, kuinka useimmilla perhesurman tehneillä äideillä oli taustallaan raskauteen tai synnytykseen liittyviä komplikaatioita, kuten aikaisempi keskenmeno ja/tai lapsen ennenaikainen syntymä. Myös

raskauden aikaisia ongelmia oli raportoitu useilla äideillä. Näitä olivat muun muassa dysmorfofobia, ei-toivottu lapsi ja siitä aiheutuvat ei-toivotut ajatukset lapseen liittyen sekä epäilyt lapsen isyydestä. Tutkimuksessa nostettiin esiin, kuinka edellä esitetyt komplikaatiot ja vaikeudet oletettavasti vaikuttavat äidiksi kasvamisen psyykkiseen puoleen ja voivat johtaa joko äidin ja lapsen eriytymättömyyteen äidin nähdessä lapsen itsensä jatkeena tai toisaalta voivat sisäistämisen puutteen kautta saada äidin pitämään tulevaa lasta vieraana, jolla ei ole minkäänlaista sukulaisuussuhdetta äitiin itseensä.

5.2 Äitien ja isien surmateon motiivit ja niiden sukupuolittuneisuus

Niin äitien kuin isien surmateon taustalla olevia motiiveja aineistosta nousi esiin yhteensä 16. Näitä olivat ei-psykoottiset altruistiset motiivit (mm. usko siihen, että vakavasti sairaan lapsen tilanne parantuu surman myötä) ja psykoottiset altruistiset motiivit (mm. harhaluuloihin liittyvä uskomus siitä, että lapsi on vaarassa ja surman avulla lapsi pelastetaan) (Hatters Friedman ym. 2005; Liem ym. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; Raymond ym. 2021), pahoinpitely (Bourget ym. 2005; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010), ero (Hatters Friedman ym. 2005; Johnson 2006; Putkonen ym. 2010; Dawson 2015; mt. 2021), turhautuminen, viha ja epätoivo, riita (Putkonen ym. 2010; mt. 2015), mustasukkaisuus (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2006; mt. 2015), kosto (Bourget ym. 2005; Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2006; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010; mt. 2015), taloudelliset syyt (Hatters Friedman ym. 2005; Putkonen ym. 2010; mt. 2015), laajennettu itsemurha (Hatters Friedman ym. 2005; mt. 2008b; Putkonen ym. 2010), voimattomuus, epäonnistuminen vanhempana, impulsiivisuus, ei-toivottu lapsi (Putkonen ym. 2010), psykoottiset motiivit (mt. 2008b; Putkonen ym. 2010; mt. 2021) ja psyykkinen ylikuormitus (Putkonen ym. 2010).

Ainoastaan äideillä esiintyvänä motiiveina aineistosta nousivat esiin salailu (vastasyntyneiden surmat), pelko kiinniottamisesta ja seksuaalinen väkivalta. Pelko kiinniottamisesta ja seksuaalinen väkivalta nousivat kanadalaisessa tutkimuksessa esiin osana "muu"-alaotsikon alle luokiteltuja motiiveja, eikä kyseisiä motiiveja avattu

tutkimuksessa tarkemmin (mt. 2015). Pelkästään iseillä esiintyvänä motiiveina puolestaan esiin nousivat kontrollin menettäminen ja omistushalu (mt. 2006), mitkä liittynevät vahvasti mahdolliseen eron uhkaan tai eroon, joka näyttäytyi isien surmateon taustalla olevana tekijänä aikaisemmin esitetyn mukaisesti naisia vahvemmin.

Aineistosta nousi myös esiin, kuinka iseillä oli äitejä enemmän vihaan, impulsiivisuuteen, koston, riitelyyn ja mustasukkaisuuteen liittyviä motiiveja (mt. 2008b; Putkonen ym. 2010; mt. 2015) samoin, kun isien kohdalla pahoinpitely nousi myös äitejä useammassa tapauksessa surmateon motiiviksi (mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010). Pahoinpitelyyn liittyvän motiivin suhteessa äiteihin vahvempi esiin nousu isien kohdalla vastaa aikaisemmin esiin nostettua isien dominointia aikaisemmassa väkivallassa perhesurman taustalla vaikuttavana tekijänä (Kauppi ym. 2010). Alankomaissa sekä Suomessa ja Itävallassa toteutetuissa tutkimuksissa puolestaan nostettiin esiin, kuinka äitien surmateon taustalla oli miehiä huomattavasti todennäköisemmin psykoottiset motiivit (mt. 2008b; Putkonen ym. 2010). Kyseiset tulokset tukevat sitä, kuinka aikaisemmin esitetyn mukaisesti äideillä oli suhteessa miehiä yleisimmin perhesurman taustalla vaikuttavana tekijänä psyykkisiä sairauksia.

Molempien sukupuolten kohdalla aineistosta nousi esiin samansuuntaisia viitteitä siitä, että altruistisia motiiveja oli suhteessa muihin motiiveihin eniten (Hatters Friedman ym. 2005; Kauppi ym. 2010; mt. 2021). Ranskassa toteutetussa tutkimuksessa nousi esiin, kuinka 90 %:ssa tapauksia äidin motiivi perhesurmalle oli altruistinen (mt. 2021). Suomalaisessa tutkimuksessa nostettiin myös esiin, kuinka useammilla, etenkin korkeasti koulutetuilla äideillä oli altruistinen motiivi surmalle (Kauppi ym. 2010). Yhdysvaltalainen tutkimus puolestaan nosti esiin, kuinka altruistinen motiivi oli myös isien surmateon taustalla 60 % tapauksista. Se oliko kyse psykoottisista vai ei-psykoottisista altruistisista motiiveista vai yleisesti molemmista, ei selvinnyt kyseisistä tutkimuksista. Altruististen motiivien lisäksi laajennettu itsemurha nousi esiin suhteellisen tasaväkisesti esiintyvänä motiivina molempien sukupuolten osalta (mt. 2008b; Putkonen ym. 2010). Alankomaissa toteutetussa tutkimuksessa nostettiin esiin, kuinka laajennetut itsemurhat kuitenkin eroavat isien ja äitien keskuudessa, miehillä ollessa taipumusta esittää niiden yhteydessä vihaa ja epätoivoa ja naisilla taas toivottomuutta ja avuttomuutta (mt. 2008b).

6 POHDINTA

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia perhesurman taustalla näyttäytyviä taustekijöitä ja motiiveja sekä näiden mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä aikaisemmasta aiheeseen liittyvästä tutkimuksesta nousee esiin, kun taustatekijöitä ja motiiveja tarkastellaan tekijän sukupuolen näkökulmasta käsin. Tutkielman tuloksista kävi ilmi, että keskeisiä niin äitien kuin isien perhesurman taustalla vaikuttavia tekijöitä olivat alhainen sosioekonominen tausta, tekijän oma traumaattinen lapsuuden historia ja vahingollinen suhde omaan samaa sukupuolta olevaan vanhempaan, psyykkiset sairaudet ja päihteet sekä erilaiset perhe-elämän ongelmat, kuten aikaisempi perhe- ja lähi-suhdeväkivalta, parisuhteen ongelmat, ero tai sen uhka ja lapsen huoltajuuteen liittyvät ongelmat sekä stressi ja tuen ja resurssien puute. Surmateon taustalla olevia motiiveja puolestaan tunnistettiin katsauksessa yhteensä 21, joista 16 esiintyi molemmilla tekijäsukupuolilla. Surman motiiveina molempien sukupuolten osalta esiin nousivat erityisesti altruistiset motiivit ja laajennettu itsemurha.

Perhesurman taustatekijöiden ja motiivien tarkastelu surmantekijän sukupuolen näkökulmasta käsin nosti esiin, kuinka yhtäläisyyksien ohella niin surman taustatekijöissä kuin motiiveissa oli löydettävissä sukupuolittuneita eroja. Äidit olivat surman tekijöinä isejä nuorempi ja pääasiassa lastensa biologisia äitejä isien edustaessa niin lastensa biologisia isejä kuin isäpuolia. Äidit olivat isejä useammassa tapauksessa työttömiä, kun taas isät puolestaan olivat äitejä useammin eronneita. Äidit kärsivät isejä enemmän psyykkisistä sairauksista ja heillä esiintyi enemmän psykoosia, kun taas isien kohdalla keskeisiksi psyykkisiksi sairauksiksi nousivat masennus ja

persoonallisuushäiriöt. Isät olivat äitejä useammin päihtyneinä surmateon aikaan ja heillä oli äitejä useammin aikaisempaa perhe- ja lähisuhteissa esiintynyttä väkivaltaista käytöstä. Isien surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä oli myös äitejä useammin ero tai sen uhka. Pelkästään äitien surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä esiin nousi vaikea raskaus ja synnytykseen liittyvät komplikaatiot, jotka häiritsivät äidiksi tulon psyykkistä prosessia. Motiivien osalta äidit päätyivät surmatekoon itse useammin psykoottisista motiiveista käsin, kun iseillä taas oli äitejä enemmän pahoinpitelyyn, vihaan, impulsiivisuuteen, koston, riitelyyn ja mustasukkaisuuteen liittyviä motiiveja.

Sosioekonomiseen taustaan liittyvien sukupuolittuneiden tulosten osalta epäselvää on, nousiko aineistossa äitien työttömyyteen liittyvät prosenttiluvut siksi, että äidit olivat kotona hoitamassa pieniä lapsia vai kertovatko kyseiset luvut tosiasiallisesta työttömyydestä. Johanna Lammi-Taskula ja Minna Salmi (2014, 76) muun muassa esittävät, kuinka juuri äitien työllisyysaste on alhaisempi erityisesti pikkulapsivaiheessa, kun taas isien työllisyyteen ei lapsen iällä ole suuremmin vaikutusta. Aineistona toimivissa tutkimuksissa äitien uhrit olivat keski-ikältään johdonmukaisesti isien uhreja nuorempia ja äidit olivat myös tekijöinä valtaosassa vastasyntyneiden surmista, joka omalta osaltaan voisi vahvistaa olettamusta siitä, että ainakin osa aineiston äideistä on ollut kotiäitejä surmateon aikaan.

Perhesurman tehneiden äitien mahdollinen kotiäiteys ja/tai yleisesti ottaen raskas ja stressaava pikkulapsiarki, jota he ovat eläneet, nostaa esiin erityisen ajanjakson, jolloin äitien varhainen tukeminen ja auttaminen asettuu olennaiseen asemaan. Jotta oikea-aikainen tuki mahdollistuu, olisi niin yksilö kuin yhteiskunnallisella tasolla tärkeää päästä eroon Bergin (2008, 168) esiin nostamasta itsenäisesti pärjäävän äidin ihanteesta, joka kulttuurisena ja ammatillisena ideaalimallina voi olla esteenä niin avun hakemiselle, sen antamiselle kuin ammatilliselle puuttumiselle. Tutkimuksen tuloksena esiin noussut perhesurman tehneiden äitien ja isien kokema stressi surmateon taustalla saa pohtimaan myös laajemmin sitä, kuinka yhteiskunnassamme olisi tarpeen muuttaa yleisesti vanhemmuutta koskevia pärjäämisen ihanteita ja kiinnittää huomiota koko ajan nouseviin vanhemmuuden vaatimuksiin, sillä kuten Suomessa ja Itävallassa (Putkonen ym. 2010, 325) toteutetussa perhesurmia käsittelevässä

tutkimuksessa nostettiin esiin, on väkivallalla mahdollisuus eskaloitua etenkin silloin, kun stressaavia tekijöitä on useita.

Vaikka alhainen sosioekonominen tausta näkyi vahvasti niin äitien kuin isien surmateon taustalla vaikuttavana tekijänä, on huomion arvioista, kuinka tutkimusaineiston suomalainen tutkimus nosti esiin myös korkeasti koulutettujen äitien ryhmän perhesurman tekijöinä, unohtamatta eri tutkimuksissa vähemmistöksi jääneitä paremman sosioekonominen taustan omaavia surmantekijä isejä, jotka eivät hekään loistaneet täysin poissaolollaan. Vaikka alhainen sosioekonominen tausta asettaa aikaisemmankin väkivaltatutkimuksen (mm. Paavilainen & Åsted-Kurki 2003; Clément & Bouchard 2005) valossa riskin lapsen kokeman väkivallan lisääntymiselle, toteaa Emmi Lattu (2016, 118) osuvasti omassa tutkimuksessaan, kuinka vanhempien taholta lapsen kohdistuvassa väkivallassa on kyse kaikissa sosiaaliluokissa esiintyvistä ilmiöistä. Tutkimukseni mukaan tämä pätee myös äärimmäisen ja lopullisen väkivallan muodon, perhesurman kohdalla.

Äärimmäisestä ja lopullisesta väkivallan muodosta, perhesurmasta, puhuttaessa ei ole yllättävää, että aikaisempi perheessä esiintynyt ja etenkin lapsen tekijävanhemman taholta kohdistunut väkivalta nousi keskeiseksi surman taustalla vaikuttavaksi tekijäksi. Väkivaltatutkimuksen kentällä Ellonen, Pösö ja Peltonen (2015) ovat esittäneet, kuinka myös väkivaltaa voisi mahdollisesti tarkastella niin sanotun porttiteorian kautta, jolloin lievemmistä teoista siirrytään helpommin vakavampiin. Mahdollista on, että osassa tapauksia äitien ja isien lapsen/lapsiin kohdistama aikaisempi väkivalta toimi porttiteorian kaltaisesti johtaen lopulta äärimmäiseen ja lopulliseen väkivallan tekoon. Tätä näkemystä tukee se, että monessa tapauksessa motiivina toimi pahoinpitely ja osa lapsista sai surmansa pahoinpitelyn seurauksena ilman vanhemman aikomusta aiheuttaa lapsen kuolemaa (Bourget ym. 2005; mt. 2008b; Kauppi ym. 2010; Putkonen ym. 2010). Aikaisempi väkivalta linkittyy myös vahvasti yhteen tutkimuksessa esiin nousseiden äitien ja isien omien traumaattisten lapsuuden kokemusten kanssa ottaen huomioon tutkimuskentällä (mm. Notko 2000; Clément ym. 2005; Lattu 2016) hyvin tunnistetun väkivaltaan liittyvän ylisukupolvisuuden.

On hyvin todennäköistä, että perhe- ja lähisuhteissa esiintynyt aikaisempi väkivalta linkittyy yhteen myös tutkimuksessa taustatekijänä esiin nousseeseen eron

uhkaan ja eroon, joka näkyi etenkin isien tekemien perhesurmien taustalla vaikuttavana tekijänä. Suomalaisia perhesurmia tutkineet Nikupeteri ja Laitinen (2022) nostavat esiin, kuinka etenkin suhteessa aikaisemmin esiintynyt pakottava kontrolli asettaa yhdessä naisen eroaikeiden tai parisuhteesta lähtemisen kanssa riskin kuolettavalle väkivallalle. Tällöin perhesurma voi olla seurausta tekijän kokemasta kontrollin menetyksestä suhteessa kumppaniin ja perheeseen. Myös tämän tutkimuksen tulokset antavat vastaavia viitteitä, kun ottaa huomioon isien kohdalla esiin nousseet kontrollin menettämiseen ja omistushaluun liittyvät surman motiivit ja aineiston australialaisessa tutkimuksessa (Johnson 2006) esiin nousseet perhesurmaa edeltäneet lähisuhdeväkivallan muodot; kontrolloinnin, uhkailun ja vainon.

Vaikka tutkimuksen tulokset nostivat esiin monia yksittäisiä äitien ja isien surmateon taustalla vaikuttavia tekijöitä ja surmateon motiiveja, on edellä esitettyyn viitaten huomionarvoista muistaa, että surmateon taustalla on luultavasti niin äitien kuin isien kohdalla esiintynyt useita taustatekijöitä ja mahdollisesti myös motiiveja yhtäaikaisesti. Etenkin motiivit nousivat aineistosta esiin hyvin eri tavoin määriteltynä ja nimettyinä, joka nostaa esiin kysymyksen siitä, voidaanko osaa motiiveista (esimerkiksi ero, omistushalu ja kosto) kunnolla erottaa toisistaan. On myös tärkeää huomioida, että esiin nousseet erilaiset surmantekijän henkilöhistoriaan ja henkilökohtaiseen tilanteeseen sekä perhesuhteisiin liittyvät ongelmat ovat yleisiä, eivätkä väistämättä johda perhesurmaan. Kyseisten tekijöiden tunnistaminen on kuitenkin perhesurmien ennaltaehkäisyn edellytys.

Tutkimustuloksien osalta on myös olennaista huomioida tutkimuksen kansainvälinen aineisto. Vaikka Suomi oli edustettuna tutkimuksen aineistossa vain kahden tutkimuksen osalta, oli aineistosta löydettävissä monia yhtäläisyyksiä perhesurman taustatekijöitä ja motiiveja tarkasteltaessa. Osa aineiston eroavaisuuksista on mahdollisesti selitettävissä sillä, että tutkimusten aineistoiksi kootut tiedot eivät ole olleet identtisiä sen suhteen, mistä tiedot on kerätty (mm. eri maiden tapa koota ja pitää erilaisia rekisterejä) ja millaisia tietoja aineistot ovat pitäneet sisällään. Taustatekijöiden ja motiivien osalta aineistosta ei mielestäni noussut esiin selkeitä kulttuurisia tekijöitä, vaikkakin jotkin esiin nousseet tulokset (esimerkiksi ei parisuhteessa olevien naistekijöiden yleisyys Kanadassa) ovat mahdollisesti liitoksissa kyseisen maan

populaatioon ja/tai kulttuurisiin tekijöihin. Koska aineisto on näinkin kansainvälinen, eivät sen esiin nostamat tulokset ole ilman kriittisyyttä yleistettävissä suomalaisiin perhesurmiin. Kriittisyyden kanssa tarkasteltuna aineisto nostaa kuitenkin esiin sellaisen äitien ja isien tekemien perhesurmien taustekijöistä ja motiiveista muodostuvan tietokokonaisuuden, joka voidaan monelta osin katsoa tärkeäksi myös suomalaisten perhesurmien taustojen ymmärtämisen ja näin surmien ennaltaehkäisyn kannalta.

Sosiaalityön näkökulmasta tutkimustulokset kertovat siitä, kuinka perhesurmien ennaltaehkäisyn suhteen olennaiseen asemaan asettuvat varhainen tuki perheille, perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen, lapsuuden traumaattisten kokemusten ylisukupolvisten vaikutusten tiedostaminen ja tunnistaminen, avoin ja saumaton yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon välillä vanhemman psyykkisten sairauksien tunnistamiseksi ja vanhemman psyykkisen tilan arvioimiseksi, vanhempien päihdeongelmien tunnistaminen ja hoito sekä eroaikeisiin ja erotilanteisiin liittyvän riskin tiedostaminen ja tunnistaminen ja tarvittaessa turvasuunnitelman laatiminen sekä erotilanteisiin liittyvän psykososiaalisen tuen tarjoaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tässä kokonaisuudessa erityisen tärkeäksi nousee perhetilanteen kokonaisvaltainen selvittäminen ja moniammatillinen yhteistyö.

On kuitenkin huomioitavaa, ettei perhesurmariskin arvioiminen ja ennaltaehkäisykohtien tunnistaminen ole sosiaalityön kentällä toimivien sosiaalityöntekijöiden taholta mahdollista, mikäli heillä ei ole tarpeeksi perhesurmiin liittyvää tietoa. Tällä hetkellä perhesurma näyttäytyy usein myös sosiaalityön kentällä tabuna, jonka riskistä ei liiemmin ainakaan asiakkaiden kanssa puhuta. Se häilyy välillä ammattilaisten puheissa ikään kuin ohimenevinä ajatuksina, mutta systemaattinen työskentely riskien tunnistamiseksi puuttuu. Erilaisia väkivaltatyön malleja on kehitetty ja riskinarviointi lomakkeita luotu, mutta mallia perhesurmariskin arvioimiseksi ei ole olemassa. Perhesurmien osalta yksi oleellinen jatkotutkimuksen aihe olisikin sen kartoittaminen, millaisia valmiuksia sosiaalityöntekijöillä tosiasiallisesti on arvioida perhesurmariskiä ja tätä kautta todella ehkäistä tulevia surmia. Saatua tietoa mahdollistaisi olennaisella tavalla perhesurmien ennaltaehkäisyn kehittämistä sosiaalityön kentällä.

LÄHTEET

Katsauksessa tutkimusaineistona käytetyt tutkimusartikkelit merkitty *-merkillä.

- Aho, Anna Liisa, Remahl, Anni & Paavilainen, Eija. 2017. Homicide in the western family and background factors of a perpetrator. *Scandinavian Journal of Public Health* 45(5), 555-568. <https://libkey.io/libraries/718/articles/104495446/full-text-file>
- Aalto, Ilana. 2012. *Isyyden Aika: Historia, Sukupuoli Ja Valta 1990-luvun Isyyskeskusteluissa*. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto.
- Alasuutari, Maarit. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Berg, Kristiina. 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Bildjuschkin, Katariina, Ewalds, Helena, Hietämäki, Johanna, Kettunen, Hanna, Koivula Tanja, Mäkelä, Jukka, Nipuli, Suvi, October, Martta, Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen työpaperi 01/2020. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki.
- *Bourget, Dominique & Gagné, Pierre. 2005. Paternal Filicide in Québec. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* 33(3), 354-360. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_pubmed_primary_16186200?sid=4438737495
- *Boyd, Ciara, Sutton, Danielle, Dawson, Myrna, Zecha, Angelika, Poon, Julie, Sraatman, Anna-Lee & Jaffe, Peter. 2022. Familicide in Canada, 2010 to 2019. *Homicide studies* 2022, 108876792210976. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_crossref_primary_10_1177_10887679221097626?sid=4438700787
- Chan, C.Y., Beh, S.L. & Broadhurst, R.G. 2003. Homicide-suicide in Hong Kong, 1989-1998. *Forensic Science International* 137(2/3), 165-171. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_journals_1033029449?sid=4436457240
- Clément, Marie-Ève & Bouchard, Camil. 2005. Predicting the use of single versus multiple types of violence towards children in a representative sample of Quebec families. *Child Abuse & Neglect* 29(10), 1121-1139. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_68835437?sid=4710711764
- Cullen, Denise & Fritzon, Katarina. 2019. Typology of Familicide Perpetrators in Australia. *Psychiatry, Psychology & Law* 26(6), 970-988. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_pubmedcentral_primary_oai_pubmedcentral_nih_gov_7033703?sid=4436433144
- *Dawson, Myrna. 2015. Canadian trends in filicide by gender of the accused, 1961-2011. *Child Abuse & Neglect* 47, 162-174. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_1711545010?sid=4438520706

- Debowska, Agata, Boduszek, Daniel & Dhingra, Katie. 2015. Victim, perpetrator, and offence characteristics in filicide and filicide-suicide. *Aggression and Violent Behavior* 21, 113-124. https://libkey.io/libraries/718/articles/53903920/full-text-file?utm_source=api_2873
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna. 2014. Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa *Isän kokemus, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna*, 7-18. Tampere: Hakapaino.
- Ellilä, Marianne, Paavilainen, Eija & Aho, Anna Liisa. 2023. Perhesurmien taustatekijät ja ennaltaehkäisy uhrien läheisten näkökulmasta. *Kriminologia* 2:2023. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_crossref_primary_10_54332_krim_124764?sid=4435801131
- Ellonen, Noora, Pösö, Tarja & Peltonen, Kirsi. 2015. Äidit ja lapsiin kohdistuva väkivalta: Kyselytutkimuksen tulosten pohdintaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 1 (2015), 72-80. <https://jyu.finna.fi/Record/arto.013988821?sid=4713836930>
- Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2
- Granfelt, Riitta. 2006. Pahasta kirjoittaminen. Teoksessa *Pahan kosketus: Ihmissyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä*. 2. täyd. Jyväskylä: PS-kustannus.
- *Hatters Friedman, Susan, Hrouda, Debra R., Holden, Carol E., Noffsinger, Stephen G. & Resnick, Philip J. 2005. Filicide-Suicide: Common Factors in Parents Who Kill Their Children and Themselves. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* 33(4), 496-503. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_pubmed_primary_16394226?sid=4438588197
- Hautanen, Teija. 2017. Vain vanhempien parisuhdeasia?. Teoksessa *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*, toimittajat Niemi, Johanna, Kainulainen, Heinni, Honkatukia, Päivi, Hautanen, Teija, Lidman, Satu, Holma, Juha M. & Nyqvist, Leo, 121-137. Tampere: Vastapaino.
- Husso, Marita & Virkki, Tuija. 2008. Sukupuolittunut luottamus ja väkivalta parisuhteissa. Teoksessa *Perhesuhteet puntarissa*, toimittajat Sevón, Eija & Notko, Marianne, 259-273. Tampere: Tammer-paino.
- Huttunen, Jouko & Sevón, Eija. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa *Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*, toimittajat Kinnunen, Ulla & Rönkä, Anna, 72-98. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko. 2014. Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa *Isän kokemus*, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna, 178-196. Tampere: Hakapaino.
- *Johnson, Carolyn Harris. 2006. Familicide and Family Law: A Study of Filicide-Suicide Following Separation. *Family court review* 44(3), 448-463. https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_journals_233131014?sid=4438657611
- Jokinen, Arto. 2017. Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*, toimittajat Niemi, Johanna, Kainulainen, Heinni, Honkatukia, Päivi, Hautanen, Teija, Lidman, Satu, Holma, Juha M. & Nyqvist, Leo, 36-50. Tampere: Vastapaino.
- *Kauppi, Anne, Kumpulainen, Kirsti, Karkola, Kari, Vanamo, Tuija & Merikanto, Juhani. 2010. Maternal and Paternal Filicides: A Retrospective Review of

- Filicides in Finland. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* 38(2), 229-238.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_pubmed_primary_20542944?sid=4438542921
- Kauppi, Anne. 2012. *Filicide, Intra-Familial child homicides in Finland 1970-1994*. Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11237/urn_isbn_978-952-61-0812-4.pdf?sequence=1
- Kauppi, Anne. 2014. Elämä ennen kuolemaa: oman lapsen surmaamisen mielentila. *Psykoterapia: Therapeia-säätiön jäsenlehti* 33(2), 153-158.
http://www.mirjasarkkinen.fi/wp-content/uploads/2011/10/Psykoterapia_2_2014.pdf
- Kekäle, Jari & Eerola, Petteri. 2014. Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa *Isän kokemus, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna*, 19-31. Tampere: Hakapaino.
- Krischer, Maya K., Stone, Michael H., Sevecke, Kathrin & Steinmeyer, Eckhard M. 2007. Motives for maternal filicide: Results from a study with female forensic patients. *International Journal of Law and Psychiatry* 30, 191-200.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_openaire_primary_doi_dedup_1b1ad0d98f46c8218aacf5b4077e9adb?sid=4152264731
- Kuronen, Marjo. 1989. *Onnellinen ja ongelmallinen äitiys: Tutkimus lasten hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äitiyttä koskevista käsityksistä*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1989.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna. 2014. Isät, työ ja perhe. Teoksessa *Isän kokemus, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna*, 75-90. Tampere: Hakapaino.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lattu, Emmi. 2016. *Naisten tekemä väkivalta*. Tampere: Tampere University Press.
- Lehti, Martti. 2020. *Henkirikoskatsaus 2020*. Katsauksia 41/2020. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja Oikeuspolitiikan instituutti.
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/86b157a2-6fc4-46ee-bb27-e9b10ee7e9dd/content>
- *Liem, Marieke & Reichelmann, Ashley. 2014. Patterns of Multiple Family Homicide. *Homicide studies* 18(1), 44-58.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_journals_1491384012?sid=3747931664
- Liem, Marieke & Koenraadt, Frans. 2008a. Familicide: A Comparison with spousal and child homicide by mentally disordered perpetrators. *Criminal Behaviour and Mental Health* 18(5), 261-322. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.jyu.fi/doi/epdf/10.1002/cbm.710>
- *Liem, Marieke & Koenraadt, Frans. 2008b. Filicide: A Comparative study of maternal versus paternal child homicide. *Criminal Behaviour and Mental Health* 18(3), 166-176.

- https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_839573555?sid=4438495914
- Mailloux, Sharon. 2014. Fatal Families: Why Children are Killed in Familicide Occurrences. *Journal of Family Violence* 29, 921-926.
<https://www.proquest.com/docview/1619902314?sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Myers, Wade C., Lee, Erica, Montplaisir, Rose, Lazarou, Emily, Safarik, Mark, Chan, Heng Choon & Beauregard, Eric. 2021. Revenge filicide: An international perspective through 62 cases. *Behavioral Sciences & the Law* 39(2), 205-215.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_2492286352?sid=4434699804
- Mykkänen, Johanna. 2014. Isäksi tulon monet polut. Teoksessa *Isän kokemus, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna*, 32-48. Tampere: Hakapaino.
- Mykkänen, Johanna & Eerola, Petteri. 2014. Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa *Isän kokemus, toimittajat Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna*, 49-64. Tampere: Hakapaino.
- Mykkänen, Johanna & Huttunen, Jouko. 2008. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa *Perhesuhteet puntarissa, toimittajat Sevón, Eija & Notko, Marianne*, 169-187. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.
- Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi. 2017. Johdanto. Teoksessa *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma, toimittajat Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini, Honkatukia, Päivi, Hautanen, Teija, Lidman, Satu, Holma, Juha M. & Nyqvist, Leo*, 11-18. Tampere: Vastapaino.
- Nikupeteri, Anna & Laitinen Merja. 2022. Miten perhesurmia voidaan ehkäistä? *Haaste-lehti*. <https://rikosentorjunta.fi/-/haaste-2-22-miten-perhesurmia-voidaan-ehkaista->
- Notko, Marianne. 2000. *Väkivalta parisuhteessa ja perheessä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja. 2003a. Esipuhe. Teoksessa *Lapset, perhe ja väkivaltatyö, toimittajat Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja*, 3-5. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja. 2003b. Lasten kokema väkivalta käsitteinä ja ilmiönä. Teoksessa *Lapset, perhe ja väkivaltatyö, toimittajat Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja*, 13-44. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja. 2003c. Epäily, tunnistaminen, ilmitulo ja puuttuminen perheväkivaltaan. Teoksessa *Lapset, perhe ja väkivaltatyö, toimittajat Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja*, 75-102. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Paavilainen, Eija & Åsted-Kurki, Päivi. 2003. Functioning of Child Maltreating Families: Lack of Resources for Caring within the Family. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 17(2), 139-147.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_764188756?sid=4710709517
- Piispa, Minna, Taskinen, Jukka & Ewalds Helena. 2012. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012. Sisäasiainministeriön julkaisut 35/2012. Sisäasiainministeriö. Helsinki.
- *Putkonen, Hanna, Amon, Sabine, Eronen, Markku, Klier, Claudia M., Almiron, Maria P., Yourstone Cederwall, Jenny & Weizmann-Helenius, Ghitta. 2011.

- Gender differences in filicide offence characteristics – A comprehensive register-based study of child murder in two European countries. *Child Abuse & Neglect* 35(5), 319-329.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_swepub_primary_oai_prod_swepub_kib_ki_se_122734232?sid=4334885880
- *Raymond, Sophie, Ducasse, Marie-Victoire, Azoulay, Marion & Gasman, Ivan. 2021. Maternal filicide and mental illness: A descriptive study of 17 women hospitalized in a French secure unit over a 24-year period. *Journal of forensic sciences* 66(5), 1818-1828.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_2547542457?sid=4438627518
- Rikoslaki 19.12.1889/39.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>
- Ronkainen, Suvi. 2017. Mitä väkivalta on?. Teoksessa *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*, toimittajat Niemi, Johanna, Kainulainen, Heinni, Honkatukia, Päivi, Hautanen, Teija, Lidman, Satu, Holma, Juha M. & Nyqvist, Leo, 19-35. Tampere: Vastapaino.
- Ruohonen, Marita. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta: Auttamisen käytäntöjä*, toimittajat Ensi- ja turvakotien liitto ry, 9-15. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Saleva, Outi, Putkonen, Hanna, Kiviruusi, Olli & Lönnqvist, Jouko. 2007. Homicide-suicide – An event hard to prevent and separate from homicide or suicide. *Forensic science international* 166(2), 204-208.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_miscellaneous_70207433?sid=4436354133
- Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin Sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Sevón, Eija & Huttunen, Jouko. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*, toimittajat Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla, 72-98. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Sevón, Eija & Notko, Marianne. 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa *Perhesuhteet puntarissa*, toimittajat Sevón, Eija & Notko, Marianne, 13-26. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.
- Sidebotham, Peter & Retzer, Ameeta. 2019. Maternal filicide in a cohort of English Serious Case Reviews. *Archives of Women's Mental Health* 22(1), 139-149.
https://jyu.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_pubmedcentral_primary_oai_pubmedcentral_nih_gov_6373272?sid=4437127059
- Silvasti, Tiina. 2014. Sisällönanalyysi. Teoksessa *Polkuja Yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen*, toimittaja Massa, Ilmo, 33-48. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Vilkka, Hanna. 2023. Kirjallisuuskatsaus Metodina, Opinnäytetyön Osana Ja Tekstilajina. Helsinki: Art House.
- Vuori, Jaana. 2003. Äitien ainekset. Teoksessa *Perhe murroksessa*, toimittajat Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva, 39-63. Helsinki: Gaudeamus.

Vuori, Jaana. 2021. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja, toimittajat Vuori, Jaana. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/kvaliohjeet/#Viittausohje>

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

LIITTEET

LIITE 1 Kirjallisuuskatsauksen aineiston muodostavat tutkimusartikkelit

Tutkimuksen tekijät, tutkimuspaikka ja -vuosi sekä tutkimuksen nimi	Tutkimuksen/ Artikkelin tarkoitus	Aineisto ja aineistonkeruu	Keskeiset tulokset
Hatters Friedman, Susan, Hrouda, Debra R., Holden, Carol E., Noffsinger, Stephen G. & Resnick, Philip J., Cleveland, Ohio, Yhdysvallat, 2005, Filicide-Suicide: Common Factors in Parents Who Kill Their Children and Themselves.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa perhesurmien tekijöillä yleisesti ilmeneviä piirteitä.	Retrospektiivinen katsaus 30 perhettä koskeviin oikeuslääkäriin arkistoihin vuosilta 1958-2002 (n=30).	Lapsensurma ja sitä seuraava tekijän itsemurha poikkeaa muista lapsensurma tapauksista. Uhriksi joutuu useammin vanhempia lapsia ja useammilla vanhemmilla oli merkkejä masennuksesta tai psykoosista. Tekijänä kaksi kertaa useammin isä kuin äiti.
Bourget, Dominique & Gagné, Pierre, Kanada, 2005, Paternal Filicide in Québec.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa isien tekemien lapsensurmien demografisia, sosiaalisia ja kliinisiä muuttujia.	n=77 isän tekemää lapsensurmatapausta vuosilta 1991-2001 ja niihin liittyvät kuolinsyytutkimuskertomukset, asiakirja-analyysi.	Tulokset tukevat tietoa, että isät syyllistyvät lapsensurmaan useammin kuin äidit. Lapsensurmaa seurasi usein itsemurha, etenkin tapauksissa, joissa uhreina oli useampia lapsia. Useassa tapauksessa taustalla oli perheväkivaltaa ja useimmissa tapauksissa henkirikos tehtiin väkivaltaisain keinoin.
Johnson, Carolyn Harris, Länsi-	Tutkimuksen tarkoituksena oli	Seitsemän perhesurmataupausta	Perhesurmista ja tekijöiden piireistä

<p>Australia, 2006, <i>Familicide and Family Law: A Study of Filicide-Suicide Following Separation</i>.</p>	<p>tunnistaa tekijöitä, jotka voisivat auttaa tunnistamaan perhesurmariskin alla olevia perheitä ja näin auttaa kehittämään ennaltaehkäisykeinoja.</p>	<p>(n=7), joihin kiistanalaisen huoltajuus- ja tai tapaa-misoikeuskäsittelyn arveltiin vaikuttaneen. Tapauksiin liittyvien viranomaisasiakirjojen asiakirja-analyysi ja eloonjääneiden perheenjäsenten haastattelut.</p>	<p>ja taustoista oli löydettävissä yhtäläisyyksiä. Perhesurmat liittyivät enemmän eroon kuin huolto- ja/tai tapaamiskiistaan.</p>
<p>Liem, Marieke & Koenraadt, Frans, Alankomaat, 2008. <i>Filicide: A Comparative study of maternal versus paternal child homicide</i>.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ja vertailla äidin ja isän tekemien lapsensurmien taustalla olevia sosiodemografisia, ympäristöllisiä ja psykopatologisia tekijöitä.</p>	<p>n=161 lapsensurman tekijää (79 miestä ja 82 naista). Oikeuspsykiatrisen psykiatrisen tarkkailusairaalan arkistoista vuosilta 1953-2004 kerättyjen asiakirjojen asiakirja-analyysi, riippumattomien havaintojen välisen korrelaatioiden testaus ja motiivien analysointi Bourgetin ja Bradfordin luokittelujärjestelmän avulla.</p>	<p>Äitien ja isien välillä havaittiin eroja iän, tappotavan ja lapsensurman taustalla olevien motiivien osalta. Surmissa, joissa uhreina lapsi/lapset sekä puoliso, tekijänä oli yleisimmin mies.</p>
<p>Kauppi, Anne, Kumpulainen, Kirsi, Karkola, Kari, Vanamo, Tuija & Merikanto, Juhani, Suomi, 2010, <i>Maternal and Paternal Filicides: A Retrospective Review of Filicides in Finland</i>.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli havainnollistaa miesten ja naisten tekemien lapsensurmien eroja Suomessa.</p>	<p>n=200 lapsensurmaa, joista 56 vastasyntyneen surmia, 75 lapsensurma-itsemurhia ja 69 lapsensurmia. Kaikkien terveys- ja oikeusrekisteritietojen retrospektiivinen tutkimus. Yksityiskohtaisempi tutkimus tehtiin koko otoksesta vielä 65</p>	<p>Äidin uhrien keski-ikä oli huomattavasti alhaisempi kuin isien. Surma-itsemurhissa tekijä oli yleisimmin mies, kun taas vastasyntyneiden surmissa ja muissa lapsensurmista tekijänä oli useimmiten nainen. Myös surmantekijöiden</p>

		tapaukselle retrospektiivistä tapauskatsausmenetelmää käyttämällä.	taustatekijöissä oli havaittavissa eroja surmantekijän sukupuolesta riippuen.
Putkonen, Hanna, Amon Sabine, Eronen Markku, Klier, Claudia M., Almiron, Maria P., Yourstone Cederwall, Jenny & Weizmann-Helenius, Ghitta, Suomi ja Iltavalta, 2011, Gender Differences in Filicide Offence Characteristics - A Comprehensive Register-Based Study of Child Murder in Two European countries.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia oletettuja sukupuolieroja surmantekijöiden historiassa, rikosta edeltävissä tapahtumissa, rikoksen ominaispiirteissä ja rikospaikkakäyttäytymisessä sekä välittömässä käytäytymisessä rikoksen jälkeen.	n=124 tekijää (79 naista ja 45 miestä), vuosina 1995-2005 Suomessa ja Itävallassa lapsensurmaan syyllistyneiden ja tapauksiin liittyvien viranomaisasiakirjojen asiakirja-analyysi, jossa aikaisemman tutkimuksen pohjalta valittuihin muuttujiin kuhinkin verrattiin tekijän sukupuolta.	Sukupuolieroja oli löydettävissä tekijöiden taustoista (aiempi väkivaltarikostausta ja työelämässä olo), uhrien iässä, surmantekotavassa, siinä oliko tekijä päihtynyt surmantekohetkellä, surmaan liittyvissä motiiveissa ja välittömässä käyttäytymisessä rikoksen jälkeen.
Liem, Marieke & Reichelmann, Yhdysvallat, 2014, Patterns of Multiple Family Homicide.	Tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä tunnistamaan erilaisia perhesurmien sisällä esiintyviä perhesurmaalaryhmiä Yhdysvalloissa.	n=238 henkirikostilastoista ja sanomalehtiartikkeleista löydettyä perhesurmatapausta analysoitiin kaksivaiheisella klusterianalyysillä	4 eri alaryhmää: Epätoivoiset aviomiehet Puolison kosto Laajennettu petosmurha Hajanaiset ristiriidat
Dawson, Myrna, Kanada, 2015, Canadian Trends in Filicide by Gender of The Accused.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella lapsensurmasta syytetyn sukupuolen alueellisia ja ajallisia eroja sekä äidin ja isän tekemien lapsensurmien eroja uhrien sukupuolen ja iän, syytetyn iän ja siviilisäädyn, vanhemmuussuhteen	n=1612 lasta, jotka saivat surmansa vanhemman tekemän surmateon kautta Kanadassa vuosina 1961-2011. Kanadan tilastokeskuksen vuotuisista henkirikostutkimuksista saadun tiedon aineistonanalyysi.	Äitien ja isien tekemissä henkirikoksissa on merkittäviä eroja. Viisi mahdollista uutta "trendiä" tunnistettiin: syytettyjen sukupuolten välinen erokasvu, lisääntyvä määrä tapauksia, joihin liittyy vanhempien ero,

	tyypin, kuolin- syyn, motiivin, perheväkivaltahis- torian ja selvitysti- lanteen mukaan.		lisääntyvä määrä isäpuoliin ja aiem- paan perheväki- valtahistoriaan liit- tyviä tapauksia ja itsemurhan tehnei- den syytettyjen määrän vähenemi- nen.
Raymond, Sophie, Ducasse, Marie- Victoire, Azoulay, Marion & Gasman, Ivan, Ranska, 2021, Maternal Filicide and Mental Illness: A Descriptive Study of 17 Women Hospital- ized in French Se- cure Unit Over 24- year Period.	Tutkimuksen tar- koituksena oli tun- nistaa lapsen sur- man tehneiden tai sitä yrittäneiden psykkisesti sairai- den äitien piirteitä.	n=17 lapsensur- man tehnyttä tai sitä yrittänyttä Henri Colinin lai- toksessa hoidossa ollut äitiä vuosilta 1996-2019. Aineis- tona toimi kysei- siin lapsensurmiin tai surmanyrikyk- siin ja surmanteki- jöihin liittyvät vi- ranomaisasiakirjat, jotka analysoitiin.	Useimmilla lap- sensurmaa yrittä- neillä ja sen toteut- taneilla äideillä oli taustallaan lapsuu- dessa tapahtunutta emotionaalista lai- minlyöntiä, per- heen sisäistä väki- valtaa tai sosiaa- listaa eristämistä. Useimmat naiset olivat naimisissa ja heidän keski- ikänsä oli 32 vuotta. Uhrien keski-ikä oli 6,2 vuotta ja useissa ta- pauksissa surmat- tiin useampi kuin yksi lapsi. Puolella tekijöistä oli psykkisiä häiri- öitä.
Boyd, Ciara, Sut- ton, Danielle, Daw- son, Myrna, Zecha, Angelica, Poon, Ju- lie, Straatman, Anna-Lee & Jaffe, Peter, Kanada, 2022, Familicide in Canada, 2010 to 2019.	Tutkimuksen tar- koituksena oli saada parempi kä- sitys Kanadassa ta- pahtuviin perhe- surmiin liittyvistä olosuhteista.	n=26 Kanadassa vuosina 2010-2019 tapahtunutta per- hesurmaa, jotka analysoitiin univa- riaattisten tilasto- jen avulla.	Perhesurma on su- kupuolittunut ri- kos, jonka tekijänä on yleisesti mies. Perhesurma taustalla on usein aiem- paa perheväkival- taa ja surma teh- dään usein am- puma-aseella.